



Inhoudelijke eindverantwoording projecten

JAARVERSLAG 2019

STICHTING
Laudio

WWW.STICHTINGLAUDIO.NL INFO@STICHTINGLAUDIO.NL

POSTADRES: NOORD BUITENSINGEL 101, 5911 EL VENLO



JAARVERSLAG 2019

Inleiding

2019 is voor Stichting Audio het jaar waarin projecten gerealiseerd en afgerond werden, maar het is vooral het jaar van voorbereidingen. Dat totstandkomingproces vraagt tact en tijd.

De start van de projecten *Mia* en van *LICHT* vonden in 2018 plaats. Omdat de uitvoeringsfase en de einddatum van beiden projecten in 2019 zijn gepland, worden de resultaten van deze projecten meegenomen in dit jaarverslag. Zowel *LICHT* als *Mia* bleven niet onopgemerkt, de veel positieve reacties van publiek en in de media bewijzen dat. Daarom wordt dit jaar gewerkt aan een spin-off van deze projecten. Zo onderzoekt Stichting Audio o.a. de mogelijkheden om een Amsterdamse en een Brabantse versie te vervaardigen van het project *Mia*.

2019 was voor Stichting Audio ook het jaar waarin de app van *Aufrecht gehen* in Ysselsteyn (NL) met een jaar werd verlengd. Én waarin de theatrale audiotour *de TIJDrover* in het gerechtsgebouw in Tongeren een drukbezochte reprise beleefde.

In alle gerealiseerde projecten en nieuwe plannen is audio de centrale vorm waarin journalistiek en andere disciplines elkaar ontmoeten. Stichting Audio is trots op de makers die met hun vakkundige, talentvolle gedrevenheid creaties neerzetten die er toe doen. Met dank aan de projectpartners en de financiële ondersteuners van deze projecten.

Met vriendelijke groet,
Bestuur Stichting Audio

Inhoudsopgave

Pagina	Hoofdstuk	Titel project
3	1	Mia (NL)
30	2	LICHT (NL)
58	3	De TIJDrover reprise (BE)



1

Mia

Maastricht, Venlo – NL
oktober 2018 - maart 2019



Mia

een klankkast over taal en thuis

Mia

www.stichtinglaudio.nl/mia

Producent:
Stichting Laudio

Projectpartners:
Meertens Instituut
Universiteit Maastricht
Limburgs Museum
Envida
Via Zuid

Uitvoerenden:
Lubert Priems (concept, documentairemaker)
Jacqueline Kerkhof (toneelschrijfster)
Arno Peeters (audio-editor)
Fourtress (technologie)
e.a.

Inhoudelijke eindverantwoording MIA

versie: 20190425





Indrukwekkende postkaarten van publiek, positieve media-aandacht en een eervolle juryvermelding van de FASoS Valorisatie-prijs: *"Dit project valt op door zijn originaliteit en inventiviteit"*. *Mia* heeft haar bezoek laten lachen, aan het denken gezet en ontroerd.

Mia is een artistieke interpretatie van het wetenschappelijk onderzoek van Hoogleraar Taal-cultuur in Limburg Leonie Cornips & cultureel antropologe Jolien Makkinga. Zij onderzochten hoe het spreken van dialect van invloed kan zijn op je gevoelens van welzijn in een verzorgingstehuis. Kan het spreken van eigen taal, je gevoel van autonomie beïnvloeden? Stichting Audio heeft voor iedereen een kamer ingericht met klankkasten om dat eens te komen ervaren. *Mia* heeft al 'gelogeerd' in Maastrichtse zorgcentra van Envida én 't Limburgs Museum in Venlo; iedere *Mia* in het plaatselijk dialect. Voor wie meer wilt weten over dit wetenschappelijk onderzoek is er *Mia's* podcast. De onderzoeksresultaten zijn verenigd in een fictief personage: *Mia*. Zij confronteert je met je eigen beeldvorming over ouderdom én legt je de vraag voor: in welke taal zou jij oud willen zijn?

Dit project heeft de deuren wagenwijd open gezet om verschillende werelden met elkaar te verbinden: die van de verzorgers, de ouderen onderling en met 'daar buiten'. Door de laagdrempelige locaties en gratis toegang is *Mia* er in geslaagd om een breed publiek te bereiken.

Mia toont wat in Limburg speelt op het gebied van taal, zorg en veroudering. Limburg is daarmee een voorbeeld voor de rest van het land én andere landen. De Limburgse dialecten zijn niet voor niets onderdeel van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. Juist in deze provincie maakt het gebruik van dialect deel uit van het dagelijks leven om thuis te komen. *Mia* laat het belang van dialect zien plus het effect daarvan zowel lokaal als globaal. Streektaal zegt wie je bent en waar je bij hoort. Dat geldt voor iedere generatie, maar zeker als je ouder wordt. De moerstaal is voor ouderen een houvast in het hervinden van balans. Dialect als medicijn, als wapen, als troost. Je eigen taal; daarin ben jij alleen immers de baas.

De speciaal geïnitieerde samenwerking tussen immaterieel erfgoed, wetenschap, journalistiek, innovatieve technologie en verschillende artistieke disciplines zorgt dat *Mia* een nieuwe, aanvullende vorm binnen de theater- en journalistieke wereld is.

Met financiële ondersteuning van diverse fondsen en provincie plus de medewerking van projectpartners op pro-deo basis heeft *Mia* haar doelstellingen bereikt. Stichting Audio is trots op het grote draagvlak dat *Mia* in relatief korte tijd heeft bereikt én in de nabije toekomst nog gaat bereiken.

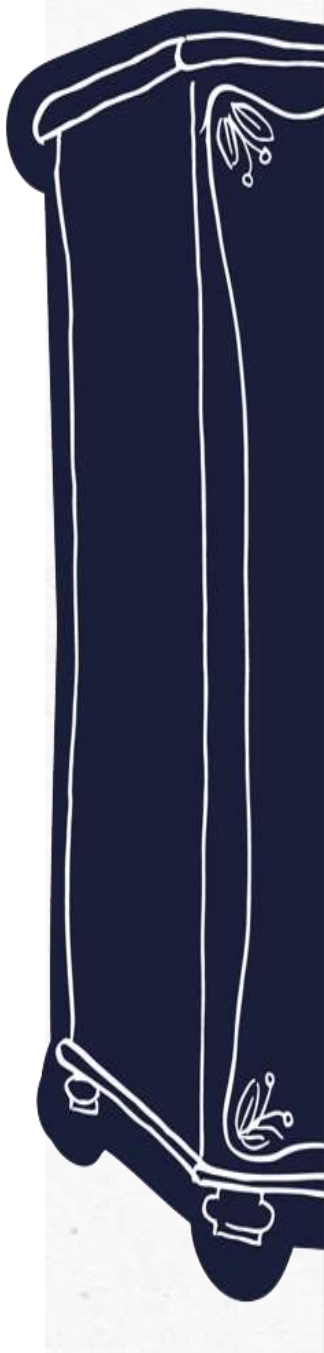
"Det die heej is gekomme.
Ik snap 't neet. Tegele!
Wat mot ein Tegelse heej?

As ik eur waas, waas ik toch in
mien eige plaats gebleve.
Ja, is toch zoeë?
En die zaet niks! Ik zoel neet 'ns
weite wie eur stum klink. Zo'n
bietje näälerig.

Van de waek zoot ze inens beej
os aan taofel. Ik had mien
kallebeske drek naeve mich op
de stool gezat! Ja, wat mot ik
met die? Det pak zich toch neet
onderein?".

*Scene uit Mia, gebaseerd op één
van de verhalen die cultureel
antropologe Jolien Makkinga te
horen kreeg van bewoners in 't
verzorgingstehuis.*

blz.	titel
5	Verhaal
7	Vorm
10	Totstandkoming
12	Publieksreacties
15	Resultaten
	•Inhoud
	•Social media
	•Media
	•Overige PR
	•Publieksresultaten en bereik
	•Overige algemeen
	•Gewaarborgde resultaten
24	Doelstelling
25	Urgentie en onder- scheidend vermogen
26	Slotwoord
27	Colofon en contactinfo



Verhaal

Mia is verhuisd, ze moest wel. Een nieuwe kamer, nieuwe burens, verplegers, keukenpersoneel, managers: ze kreeg ze er allemaal bij. De aardappels hoeft ze niet meer te schillen en ook de afwas wordt gedaan. Daar had ze altijd al een hekel aan, maar toch. Een nieuw thuis maken, hoe doe je dat?

Mia is een creatie van schrijfster Jacqueline Kerkhof en documentairemaker Lubert Priems. In *Mia* schuilen de vele verhalen die cultureel antropologe Jolien Makkinga samen met Hoogleraar Taal-cultuur in Limburg Leonie Cornips hebben gehoord tijdens hun onderzoek. Dit recente onderzoek van de Universiteit Maastricht en Het Meertens instituut legt een actuele kwestie binnen de ouderenzorg bloot: dialectgebruik speelt een essentiële rol in zorgcentra en in het welzijn van haar bewoners. Wie in de ouderenzorg het juiste dialect spreekt, maakt makkelijker contact dan niet of anders dialectsprekende ouderen en/of hulpverleners. Bij de bewoners versterkt het dialect het gevoel van zelfstandigheid.

In een speciaal door Stichting Laudio ingerichte kamer kan je letterlijk in een Limburgse klankkast wandelen. Het bestaat uit diverse soorten tweedehandskasten: de één strak in de lak, de ander heeft een deukje. Wie de deuren opent van een kast, hoort Mia zelf. Meestal in haar eigen taal en soms in die andere; het Hollands. Omdat je in een verzorgingstehuis nu eenmaal met iedereen moet 'huizen'. In korte losse anekdotische verhalen, omgeven door soundscapes, vertelt Mia hoe het haar

vergaat om in een zorgcentrum te wonen. Het zijn persoonlijke verhalen, die schuren tegen beeldvorming en confronterend kunnen zijn.

"Jao, 't waas schoen.
De kerk, gans vol.
Logisch. Zeej is twee waeke
heej gewaes. Die woende
feitelik nog thoese. Dus ja. De
kèrk zoot afgelaaje vol.

Maar good, wie ik heej truuk
kwaam van de begrafenis,
hadde ze eur kamer al
laeggeruump.
Ut matras.
Zonder lakes.
Det pakde mich.
Jao.
Stond ik te bääke op de gank".

Scene Mia in het Venloos dialect

Mia laat fragmenten horen uit de laatste jaren van 'n mensenleven (op waarheid dus gebaseerd) die vanuit hun kern verder reiken dan een cultuur, grens en generatie. Dat laatste vergroot de herkenbaarheid bij een breed publiek. Als je moerstaal bijvoorbeeld een Turks dialect is, blijft het effect hetzelfde: het roept het gevoel van thuis en geluk op. *Mia*'s vertellingen worden nog eens versterkt door de rekwi-sieten die in haar kasten te zien zijn, vaak symbolisch gelinkt aan de inhoud van het verhaal. Wie de laatste kast opent, een prominent aanwezige dressoirkast, hoort Mia het onderzoek van Cornips en Makkinga introduceren waarna Cornips zelf haar persoonlijke drijfveer onthult. Het idee voor dit onderzoek kwam van haar vader die in een verzorgingshuis voor het eerst dialect sprak met zijn familie. Zijn hele leven lang spraken dochter



en vader met elkaar Nederlands, maar toen hij stierf waren zijn laatste woorden voor Cornips in het Maastrichts dialect: *"Laot miech goon"*.

Het publiek wordt ter plekke bij de klankkast uitgenodigd om de podcast te beluisteren, een informatiekaart mee te nemen en om een postkaartje aan *Mia* te schrijven en te posten in *Mia's* brievenbus. De podcast en informatiekaart zorgen voor diepgang door het brengen van de achtergronden en resultaten van dit wetenschappelijk onderzoek. De briefkaart verzamelt de belevenissen van het publiek waardoor een (nog altijd groeiende) keten aan nieuwe verhalen ontstaat.

Zo heeft het publiek *Mia* ontmoet. Dankzij haar laagdrempelige toegankelijkheid heeft *Mia* er voor gezorgd dat regionale taal, ofwel ons immaterieel erfgoed, een betekenis krijgt. Door middel van verhalen die duiden, zonder oordeel; die je aan het denken zetten en die je wilt delen.

"Och! Iech had wel 20 paar! 20! Altied op hakken. In de zaak ouch. Oh! Zéker in de zaak! En es veer oetginge. Tip, tip, dao ging iech, hè! Met Jean, de stad in. Op zoen pinne! Zoe hoeg!

De ganse daag, maakde miech niks oet. (trots) Ich stond. Rechop. Ich leep kilometers. Op mien pinne!

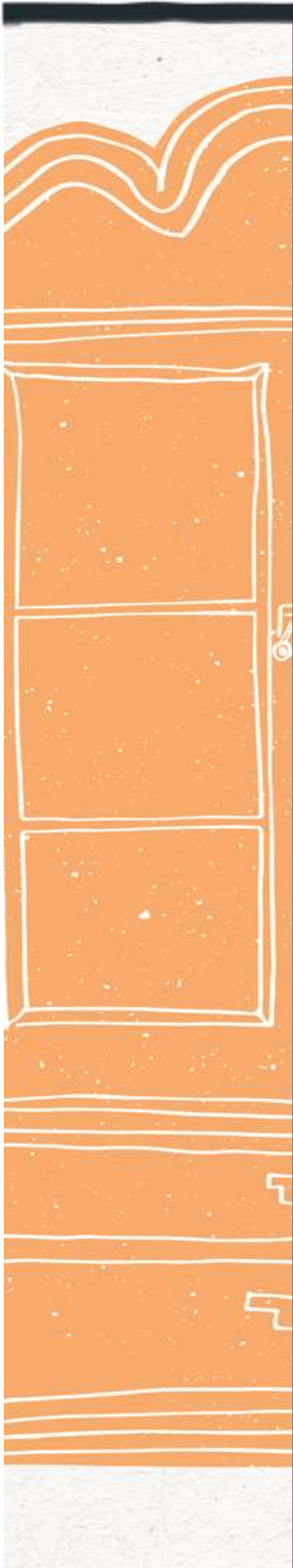
(zucht)
Jao. Een rolstoel.
Wat zegt dat?
Totse mos wachte.
Wachte, tot iemes diech kump hoale, nao de eetzaal, nao de fysio. Nao de wc.

De ierste daag tot iech hei waar, ooo, iech heel ut nie mie! Een kerteer, haaf oor, een oor en iech mèr bellen. Wachte, ooo. Iech heel ut nie mie! En dan, jao, dao gong ut mis. Iech sjeemde miech kepot.

Nee, ein tas koffie! Dat is al wat iech pak. Dat höb iech hei wel gelierd. Ein tas! Al höb iech nog zoën doors.

(Ze doet een verpleegster na:)
'U MOET WEL GENOEG
DRINKEN, MEVROUW
GROUTARS!'
Ja, daaag!''

Scene Mia in het Maastrichts dialect. In deze kast zijn oude handkoffiemolens te zien waarvan de slingers automatisch (steeds sneller) gaan draaien als wijzers van 'n klok.



Vorm

Stichting Laudio start haar creatie altijd vanuit de inhoud en zoekt daar de juiste vorm bij om de projectdoelen te bereiken. Het artistiek team zoekt stevast naar een toegankelijke, respectvolle presentatie van de geworven content. De inhoud van *Mia* is op de jarenlange research van Jolien Makkinga en Leonie Cornips gebaseerd. Nu kun je de resultaten van zo'n belangrijk onderzoek in boekvorm presenteren, maar bedachten zij: kunnen we dat ook niet laten ervaren? Om deze content te presenteren biedt audio de effectieve vorm, aangevuld met theatrale elementen, grafische vormgeving en vernieuwende technologie om te komen tot een totale beleving.

Stichting Laudio heeft voor de klankkast niet één maar tien verschillende verhalen uitgewerkt, afwisselend van lengte met een maximum van vier minuten. Ieder verhaal is gekoppeld aan een tweedehandskast, in allerlei soorten en maten, symbool voor de diversiteit van senioren. Iedere publieksdeelnemer kiest zelf de kast uit die hem of haar het meeste aanspreekt en bepaalt zelf hoeveel verhalen hij/zij wilt beluisteren. Er is geen gewenste afspeelvolgorde van de tien verhalen, omdat het losse, op zichzelf staande verhalen zijn. Deze presentatievorm vergroot de aantrekkelijkheid, moedigt zelfstandigheid aan en zet aan tot activiteit bij *Mia*'s bezoekers. De veelvoud aan verhalen zorgt voor dialogen. Tussen publieksdeelnemers ontstaat haast vanzelf een gesprek over wat ieder heeft

gehoord, gezien en beleefd. Het aanbieden van 'n (speciaal voor *Mia* ontworpen) postkaart om een reactie te schrijven, biedt het publiek nog eens extra de kans om ervaringen te delen. Dat is uiteindelijk wat *Mia* met haar inhoud en vorm doet: het oproepen van nieuwsgierigheid bij publiek, het aanboren van empathisch vermogen om vervolgens informatie over te dragen en elkaars inzichten te delen.

Juist door de diversiteit aan uitingen (klankkast, podcast, informatie- en postkaart) is het toepassen van één vaste toon in teksten, audio en lichtplan van belang. Het consequent doorvoeren van een duidelijke huisstijl, in alle externe en interne communicatievormen, maakt *Mia* herkenbaar. De huisstijl van *Mia* kenmerkt zich door de laagdrempeligheid zonder de nuance en zwaarte van de thematiek te verliezen. Er is gekozen om te werken met illustraties van de klankkasten dat door het kleurgebruik en stillering subtiel verwijst naar ouderdom, zonder dat alle clichés en nadelen rondom ouderdom direct worden benoemd. Die sfeer wordt in de audioverhalen benaderd door muziek-instrumenten. Deze vorm schept ruimte voor eigen associaties bij publiek.

De audioverhalen voor de klankkast en de 30 minuten durende podcast zijn vormgegeven door soundscapes en ondersteunende muziek. De verhalen zijn fictieteksten van schrijfster Jacqueline Kerkhof in combinatie met interviews van documentairemaker Lubert Priems. Een ervaringsdeskundige brengt de zuiver-



ste emotie met zich mee waardoor je je publiek direct meeneemt. Door vervolgens uit te zoomen op de universele gevoelswaarden binnen dit persoonlijk interview gaat de luisteraar zich makkelijker identificeren met de verteller. De fictieve teksten in *Mia* bieden een andere weergave van de werkelijkheid en ruimte aan het perspectief dat moeilijk is om vast te leggen. Dat komt o.a. voort uit ethische redenen. Stichting Audio vindt het niet gepast om de sprekers uit de oorspronkelijke geluidsopnamen van het onderzoek in *Mia* te laten horen aan publiek. Daarnaast geven nieuwe teksten de mogelijkheid om boven de bekende en gekende anekdotes uit te stijgen. Zo nodigen deze fictieve teksten uit tot nieuwe associaties. Bij *Mia* is de audio de leidende vorm, omdat het direct een actieve rol van de luisteraar vraagt. Onze samenleving is zo gevisualiseerd, dat zodra onze hersenen enkel geluid ontvangen direct aan de slag gaan om zelf een eigen beeld te creëren. Alleen al die activiteit is voor Stichting Audio een absolute meerwaarde van audio: je wordt direct bij het onderwerp betrokken en dikwijls zie je net iets meer als je luistert.

Voor de technische realisatie is met speciaal voor Stichting Audio ontwikkelde app gewerkt door Joep Slenter en het softwarebedrijf Fourtress. Door het openen van *Mia*'s kastdeuren gaan automatisch audiobestanden afspelen, lichtjes aan en roteren enkele rekwisieten. Deze beproefde technische methode zorgt dat de publieksdeelnemer zich niet bezighoudt met de techniek,

maar volledig als luisteraar één wordt met de omgeving en de verhalen. De draadloze modules en apparatuur zorgen dat *Mia* verplaatsbaar is en per locatie op maat geïnstalleerd kan worden.

Taal

Mia's klankkast heeft in de zorgcentra in Maastricht in het Maastrichts dialect geklonken. Voor de tentoonstelling in Venlo, in het Limburgs Museum, is een Venlose versie van *Mia* gemaakt. De inhoud van de verhalen zijn daarbij bewaard. Enkel de teksten zijn in het ander dialect vertaald en ingesproken. Die aanpassing was nodig. Limburg is rijk aan dialecten. Ook al zijn de nuances qua uitspraak soms nog zo klein (ook binnen een stad) voor veel dialectsprekers is dat verschil hoorbaar. Onbewust wordt vaak een ander dialect als niet gelijkwaardig beschouwd, als niet 'eine vaan us'. Makkinga en Cornips kwamen tot die conclusie: hoe het spreken van dialect je kan omarmen of uitsluit. Een aparte dialectversie van *Mia*, aangepast aan de speellocatie, maakt het voor publiek nog makkelijker om te kunnen identificeren met *Mia* en haar verhalen.

Stichting Audio heeft dit keer niet gewerkt met ervaren stemacteurs. Twee senioren, Herma Cuijpers uit Venlo en Mence Schoonbroodt uit Maastricht, hebben met verve de rol van *Mia* vertolkt, begeleid door professioneel theaterregisseur Jacqueline Kerkhof. Samen met documentairemaker Lubert Priems is Kerkhof op zoek gegaan naar de authenticiteit tijdens het inspreken van *Mia*'s teksten. Zij zochten tijdens deze



opnamen naar de persoonlijke ervaringen van de stemactrices over ouder worden. Die beleving hebben Cuijpers en Schoonbroodt in hun intonatie van de teksten gelegd, ieder met een eigen stijl en in hun eigen klankkleur.

Om de openheid van *Mia* nog meer te garanderen zijn enkele woorden die Mia in haar dialect uitspreekt, gepresenteerd in meerdere dialecten. De luisteraar maakt op dat moment zogezegd een reis door de hele provincie. 202 Limburgers werkten aan dit onderdeel mee. Over deze succesvolle publieksoproep leest u meer op pagina 11.

Locatie

Omdat de zaal in een verzorgingshuis anders is als een museumzaal, is een decor voor *Mia's* klankkast belangrijk. Grafische ontwerpster Ilse van Hoof heeft decorwanden gemaakt met daarop illustraties van diverse kasten. Door het plaatsen van dit decor wordt de ruimte 'eigen': het is niet langer de vergaderzaal in het zorgcentrum. Tegelijkertijd tilt de illustraties op de wanden de echte kasten als het ware op. Of anders gezegd: zonder deze decorstukken zal anders de indruk ontstaan van een kringloopwinkel. In figuurlijke zin zetten de illustraties de tweedehandskasten op een voetstuk dat wat ook met de inhoud gebeurt: de verhalen van ouderen oplichten. De decorwanden zijn flexibel om de presentatie van de klankkast op maat te maken per locatie.



Totstandkoming

De volgende initiatieven zijn belangrijk geweest tijdens het realisatie van het project *Mia*.

Ervaring

Stichting Laudio heeft in haar bestaan projecten opgezet waarbij meerdere disciplines en organisaties samenkomen. Bijvoorbeeld het doorlopend internationaal project *Aufrecht gehen* op Duitse militaire begraafplaatsen en de succesvolle luistervoorstelling *Vooruit, naar buiten!* waarin het immaterieel erfgoed van Sittard en Geleen was verwerkt. De ervaringen uit o.a. deze producties zijn meegenomen bij de ontwikkeling van *Mia*. Stichting Laudio rekent op passievolle gedisciplineerde professionals die ieder vanuit hun eigen vakgebied bereid zijn om uit hun vertrouwde comfortzone te stappen. Door de cross-over stimuleren zij elkaar in hun journalistieke, artistieke en persoonlijke ontwikkeling. Naast een aantal makers uit eerdere projecten van Stichting Laudio hebben ook nieuwe teamleden voor het eerst deelgenomen waaronder studenten van Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU). Dat houdt de producties vernieuwend zonder opgebouwde kennis en kunde te verliezen.

Meertens Instituut & Universiteit Maastricht
Het Meertens Instituut houdt zich bezig met de bestudering en documentatie van Nederlandse taal en cultuur. Centraal staan de verschijnselen die het alledaagse leven in de samenleving vormgeven. Met de

Universiteit Maastricht is het onderzoek tot stand gekomen van Hoogleraar Taal-cultuur in Limburg Leonie Cornips & cultureel antropologe Jolien Makkinga. Hun werkproces is twee jaar lang door documentairemaker Lubert Priems geregistreerd. Hij was bij de bezoeken van Makkinga in het verzorgingstehuis en interviewde bewoners, zorgpersoneel, Makkinga en Cornips. Zijn betrokkenheid zorgt voor het fundament waarop *Mia* heeft kunnen groeien. In eerste instantie was zijn opdracht dat er enkel een documentaire op 'n usb zou worden geproduceerd als relatiegeschenk voor deze wetenschappelijke organisaties. Gaandeweg realiseerde Priems het belang van de onderzoeksuitkomsten voor een groot publiek. Zo is *Mia* geboren en uitgegroeid tot een groot interactief project voor velen.

Via Zuid

Dit productiehuis werkt vaker samen met Stichting Laudio. Via Zuid biedt ondersteuning voor talentontwikkeling in de podiumkunsten en is zoals Stichting Laudio continu op zoek naar nieuwe verbindingen tussen podiumkunstenaren en partners om gezamenlijk artistieke projecten te realiseren, voor en soms mét het publiek. VIA ZUID heeft niet alleen een belangrijke financiële bijdrage aan *Mia* gegeven, maar is voor *Mia*-maker Lubert Priems ook een klankbord geweest op productioneel niveau door o.a. hun groot netwerk in en buiten de provincie Limburg.



Werkpresentaties

Meermaals is tijdens het maakproces de plannen van de makers op inhoud en vorm getest voor een select gezelschap, waaronder bewoners en personeel van Envida zorgcentrum Lenculenhof. De reacties zijn belangrijk geweest voor de ontwikkeling van *Mia*, zoals bijvoorbeeld voor de teksten, de audio-editing en de presentatievorm. Jongeren hebben ook een belangrijke rol gespeeld in dit werkproces. Zowel bij de realisatie als bij de opvoeringen hebben jonge stagiaires van de zorgcentra deelgenomen aan *Mia*. Het aandeel van deze jongeren is van belang voor zowel de ervaren makers als het publiek van *Mia*, omdat zij door hun onbevangenheid meestal komen tot een frisse, andere visie op voor volwassenen soms beladen thema's. Voor deze jongeren zelf biedt *Mia* een aanvulling op hun leerstof. Zij ervaren hoe je met relatief weinig moeite vertrouwen wint bij anderen door zorgvuldig te zijn in je taalgebruik. Uiteraard heeft ook het regulier personeel (van werkvloer tot management) o.a. door de klankkasten van *Mia* de onderzoeksresultaten van Makkinga en Cornips meegerekregen. Makkinga heeft voor deze zorgmedewerkers presentaties gehouden waarin zij de resultaten uiteenzet en een discussie hierover start.

Publieksoproep

Stichting Laudio heeft via media alle Limburgers opgeroepen om 16 Nederlands-talige woorden te vertalen en in te spreken in een Limburgs dialect. Binnen 1 week kreeg *Mia* meer dan 200 reacties uit de hele provincie. Via *Mia's* whatsapp zijn 1278 bruikbare woorden ingesproken die verwerkt zijn in de klankkast en podcast. Deze oproep heeft direct voor draagvlak bij publiek gezorgd getuige de wijze waarop deze berichten waren ingesproken. Het woord werd vaak gericht aan (de fictieve) *Mia*, inclusief gelukswensen met haar nieuwe woonadres. Stichting Laudio heeft via Whatsapp alle reacties beantwoord met de e-flyer plus een audiobericht waarin op een ludieke manier de speellijst wordt verwoord. Daarin bedankt *Mia* zelf (ingesproken door de stemactrice) voor hun deelname en vertelt zij waar en wanneer je welkom bent om bij haar op visite te komen. Een grote groep van deze deelnemers heeft daadwerkelijk de klankkast bezocht of *Mia's* podcast beluisterd. Deze publieksoproep bevestigt nog maar eens hoe divers Limburgs regionale taal is en dat dialect leeft, gezien het groot aantal reacties. Deze ingesproken Whatsapp-berichten blijken van zo'n grote waarde te zijn dat is besloten om ze als studiemateriaal voor een ander taalonderzoek in te zetten.

erzen kane
erhalen
eik humor

bleven met aandacht

zusteren

Uitdrukkingen die moeder zoeger
"vader zo", zo. van bewoners

bewoners 1: etage huusa

Mia
Laudia

Waar een kind
zijn en herinneringen
ophalen over
ouders en lieve oma
en opa

Byzonder moment en

Mia
Laudia

fam van Sankel
Kasabliex 25

Stijl de Vuelingplek
vast nog veel roepen

By mijn moeder
was het anders om
Heel erg herkenbaar
mijn moeder sprak
geen Limburgs
land het dierom
heel moeilijk om
aan sluiting te vinden
by de echte Maastrichte varen

Heel herkenbaar
of schoon we niet
oorspronkelijk hier van
daar komen

Dit is leuk om de opstelling in een verspreiding
op te stellen - geweldig

Moeder heeft
het heel leuk
gevoelen

Vooral de echte
Limburgse
woorden

Heel Hachtel en Beeldend



- Na het bezoek aan de klankkast Mia hebben veel publieksdeelnemers een kaart geschreven en ter plekke in de speciaal ontworpen Mia-brievenbus gepost.

Resultaten

Inhoudelijke toegevoegde waarde

Door *Mia* is het gelukt om:

- het besef over het belang van taal bij een breed publiek te vergroten;
- nooit eerder oral-history verhalen vast te leggen en te verankeren in de tijd;
- een welkome, duurzame aanvulling te genereren op het wetenschappelijk onderzoeksrapport en haar resultaten;
- een brug te slaan tussen meerdere projectpartners en makers uit diverse disciplines;
- meerdere generaties, milieus en persoonlijke achtergronden aan elkaar te verbinden om begrip voor elkaar te verhogen.



Social media

Via facebook, twitter en Linked-in is meermaals bericht over *Mia* door projectpartners en leden van het artistiek team. Er is gekozen om niet te werken met één centraal social media-kanaal, maar met meerdere "ambassadeurs" die ieder hun eigen kanalen bedienen. Met deze werkmethode heeft *Mia* direct een reeds bestaand netwerk aangeboord. Dit vergroot het bereik en de variatie aan inhoudelijke invalshoeken dat voor social media gewenst is. Deze *Mia*-ambassadeurs hebben van Stichting Audio content ontvangen als fundament voor hun berichtgeving. Op die wijze wordt de herkenbaarheid met éénduidige vormgeving en taal van het project gewaarborgd. Ook zijn publieksreacties in woord en beeld gedeeld. Social media werd ook ingezet om inhoudelijke content te verkrijgen: het verzamelen van woorden in zoveel mogelijk verschillende dialecten. Via whatsapp kon het publiek gehoor geven aan deze publieksoproep.

Ook de fondsen en Provincie Limburg die *Mia* financieel hebben ondersteund hebben via hun social media kanalen bericht over dit project en de samenwerking met Stichting Audio.

Mia verhuist naar Venlo

VENLO

2009-10-10 10:00

Naast een woning in het Limburgse Maastricht, heeft Mia een tweede woonplaats. 'Mia' is de thematische vertaling van een wetenschappelijk onderzoek naar de taalgebruik van de Limburgse dialecten. Het onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit Maastricht en de Universiteit van Venlo. Het onderzoek is onderdeel van het project 'Mia' dat is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

De onderzoekers hebben een database met meer dan 100.000 woorden verzameld. Deze database wordt gebruikt om de verschillen in taalgebruik tussen de verschillende dialecten te onderzoeken.

open door
werk

omroepv

ast Mia toont belang voor ouderen

Museum is een expositie te bezichtigen in de vorm van een dialect voor ouderen.

De expositie maakt gebruik van beeldschermen, waarbij de bezoekers de taalgebruik van de ouderen kunnen zien. De expositie is bedoeld om de belangstelling voor de dialecten te verhogen.

De Universiteit Maastricht heeft onderzoek naar de taalgebruik van de ouderen gedaan. Het onderzoek is onderdeel van het project 'Mia' dat is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

De expositie is bedoeld om de belangstelling voor de dialecten te verhogen. De expositie is onderdeel van het project 'Mia' dat is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

De expositie is bedoeld om de belangstelling voor de dialecten te verhogen. De expositie is onderdeel van het project 'Mia' dat is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Mediaresultaten

Mia mag rekenen op veel, positieve aandacht in de reguliere media (van de lokale tot nationale pers) waaronder de regionale omroep RTV Oost die *Mia* heeft opgenomen in een serie tv-documentaires over streektaal.

Op de volgende pagina's treft u een kleine greep uit deze publicaties die zelfs al tijdens het maakproces van dit project zijn verschenen. Vanwege auteursrechten kunnen we in dit eindverantwoording-document niet alle artikelen tonen. Mocht u deze willen inzien, zenden wij graag een origineel krantenartikel u toe met het verzoek deze te retourneren. Een URL naar alle krantenberichten en radio- en televisiereportages vindt u ook op onze project-internetpagina: www.stichtingaudio.nl/mia

Overzicht berichtgeving over *Mia* door reguliere media:

- Dagblad de Limburger: journalistiek artikel over de *Mia*-publieksoproep
- Dagblad de Limburger: journalistiek bericht over het resultaat van de *Mia*-publieksoproep
- Dagblad de Limburger: journalistiek verslag van première Maastrichtse *Mia*
- Dagblad de Limburger: journalistiek bericht over première Venlose *Mia*
- L1-radio: journalistiek interview over *Mia*-oproep
- L1-radio: journalistiek verslag van première
- L1-TV: journalistiek verslag van première
- L1-radio, berichtgeving Cultuuragenda Venlose *Mia*
- RTV OOST: journalistieke mini-documentaire over *Mia*
- 1Limburg: journalistiek artikel over onderzoek en *Mia*
- Hallo Venray e.a. weekbladen: plaatsing persbericht *Mia*-oproep
- TV Maastricht: journalistiek verslag over *Mia*-oproep
- TV Maastricht: journalistiek interview over onderzoek
- Radio Maastricht: journalistiek interview over wetenschappelijk onderzoek en *Mia*
- Omroep Venlo, journalistiek nieuwsitem over première Venlose *Mia*
- Site Veldeke: artikel over *Mia*-publieksoproep
- Cultureel platform Via Zuid: aankondiging *Mia*
- Zuiderlicht: vermelding *Mia* in agenda Via Zuid
- Site Meertens Instituut: aankondiging *Mia*
- Site Limburgs Museum, aankondiging Venlose *Mia*
- Site Huis voor de Kunsten: plaatsing persbericht *Mia*-oproep
- Site Huis voor de Kunsten: plaatsing persbericht première *Mia*
- Site Huis voor de Kunsten: plaatsing persbericht *Mia*-oproep
- FASoS Weekly: nieuwsbericht *Mia*'s eervolle vermelding prijs

Mia is een Limburgse dame op leeftijd. Ze woont sinds kort in een verzorgingshuis, maar is daar niet 'thuis'. Gelukkig kan ze haar eigen dialect spreken, dat voelt als thuiskomen. 'Mia' is een theatrale vertaling van (taal)onderzoek dat aantoonde dat dialect bijdraagt aan geluk.



Mr. Bolding (D) will introduce a report that calls for strengthening the linkages between the state and the federal government.

Dialect spreken, is thuiskomen

men - na het overlijden van haar moeder - steeds meer terugkwam op zijn 'moederland', het Maastrichtse. Mijn vader was een vroege Maatschappelijk werker en na het overlijden van mijn moeder ging hij in het verkeer op zoek naar een vervangende moeder. Hij werd uiteindelijk directeur van een kinderopvang.

Welbevinden
 Patienten met sociaal cultureel andersoortig
 denken. Makkings onderzocht de Chinese
 effect dakt heeft op het welbevinden van
 patienten in verzorgingsinstellingen. Het
 onderzoek is uitgevoerd door de Chinese
 Universiteit van Hongkong. Het onderzoek
 is uitgevoerd door de Chinese Universiteit
 van Hongkong. Het onderzoek is uitgevoerd
 door de Chinese Universiteit van Hongkong.

Wie wat blijft? Het district roept een gevoel van 'blauw zijn' op, maar zeker gelukkig! In een centrum wordt heel veel over je gezonde manier van eten met wie je omstreeft, wanneer je niet in het ziekenhuis zit, wanneer je niet in het ziekenhuis zit, hoe je de dingen aan het denken krijgt.

Eurothe

Het afwijkinggevoel blijft het kansen spreken
en de kans op succes. Het is niet alleen een ver-
andering van de manier waarop men denkt,
maar ook van de manier waarop men handelt.
Het is niet alleen een verandering van de
manier waarop men handelt, maar ook van
de manier waarop men denkt.

...wollen hier ja zusammen mit den anderen
Mitarbeiter in der Abteilung sein."

[illegible]

Alexander Gribens - Grijptafel op maandag 1 oktober 2019 - 11:04

Wat betekent het als je jouw eigen dialect kunt spreken wanneer je in een verzorgingsinstituut zit? Dat onderzochten Lennie Coringa van de Universiteit Maastricht en Jolien Makkings van het Meertens Instituut. Volgens Makkings is het juist voor bewoners in een verzorgingsinstituut belangrijk dat er dialect gesproken wordt. "Mensen hebben al vaak heel veel moeten accepteren. Ze zijn ook in een omgeving die aanvankelijk vreemd is. Dan is het dus zo beter dat ze nog terug kunnen naar iets wat hun eigen is, hun eigen taal."

Click here for more information

Overige behaalde PR-resultaten

- De project-internetpagina www.stichtingaudio.nl/mia/ is voortdurend geactualiseerd met o.a. informatie over het project, de podcast en een overzicht aan subsidiënten en projectpartners. Deze site is als gebruiksvriendelijk ervaren.
- De grafische vormgeving van de *Mia*-site, -poster en andere communicatie-uitingen over dit project is positief ontvangen door samenwerkende partners en publiek. Deze huisstijl is als representatief voor de inhoud van *Mia* ervaren.
- De grafische vormgeving is als huisstijl bij alle externe én interne communicatie-uitingen (als bindmiddel tussen alle partijen doorgevoerd).
- *Mia* is opgenomen in het activiteiten aanbod van o.a. VVV Maastricht en Venlo.
- Projectpartner Envida heeft buurtverenigingen op haar locaties in Maastricht uitgenodigd voor *Mia*. Deze uitnodiging verscheen in een wijkblad en/of facebookpagina van de buurtvereniging.
- De publieke oproep aan alle Limburgers om Nederlandse woorden te vertalen en in te spreken in hun dialect t.b.v. *Mia*'s klankkast leverde 1278 bruikbare woorden, effectieve PR en draagvlak voor dit project op.
- De E-flyer (steeds aangepast aan de speellocatie) is veelvuldig gedeeld door o.a. projectpartners naar hun relaties.
- 1000 posters (steeds aangepast aan de speellocatie) zijn verspreid in de gehele provincie Limburg, met name in de regio Venlo en Maastricht op horecagelegenheden, maar ook in buurthuizen en toeristische locaties. Voor de spreiding van de posters hebben projectpartners en een groep vrijwilligers van Stichting Audio zich ingezet.



Publieksresultaten

Het publiek kent een grote diversiteit m.b.t. leeftijd, woonplaats en het wel of geen (directe) persoonlijke binding hebben met het onderwerp en/of locatie. De publieksdeelnemers zijn uit de gehele provincie Limburg afkomstig. Ook heeft *Mia* bezoekers uit N-Brabant, Friesland, Belgisch Limburg en Duitsland mogen ontvangen.

Het gedeelte van het publiek van *Mia* is vertrouwd met onder andere:

- de speellocaties
- het werk van de projectpartners
- de producties van Stichting Audio.

De meeste publieksdeelnemers hebben door *Mia* voor de eerste keer kennis gemaakt met dit wetenschappelijk onderzoek.

Bereik

Tijdens het maakproces bleek al snel dat veel mensen graag mee wilden werken aan dit project. Velen voegden ook iets toe waardoor het aantal direct betrokkenen bij de realisatie van *Mia* is uitgebreid. Dat *Mia* mensen enthousiast maakt, zien we ook terug in het bezoekersaantal. De publieksopkomst is boven verwachting. Dit project heeft ruim 5.500 mensen meer weet te bereiken dan bij de start beoogd was.

NB: het bereik van de mediapublicaties (lezers, kijkers, etc.) is in onderstaande tabel niet opgenomen.

<i>Mia</i> klankkast bezoekersaantal:	11.773
<i>Mia</i> podcast aantal luisteraars:	817
<i>Mia</i> whatsapp oproep aantal deelnemers:	202
Aantal deelnemers artistiek team:	28
Aantal deelnemers vanuit projectpartners:	14
Aantal deelnemers overige (geïnterviewden, suppoosten, etc.)	19
KIEN database gem. aantal bezoekers:	5.000
Totaal aantal bereikte personen: (excl. ontvangers mediapublicaties <i>Mia</i>) :	17.881





Overige resultaten

- Studenten van de journalistiek opleiding Windesheim uit de provincie Overijssel hebben als studiemateriaal een reportage gemaakt over *Mia*. Door de hoge waardering voor hun werk en vanwege de originele invalshoek van *Mia* is deze reportage ook verwerkt in een tv-reeks over streektaal van de regionale omroep RTV Oost.
- Maaike Noijons is van origine een Nederlandse, maar woont in Duitsland waar zij een masteropleiding in de Schone Kunsten volgt. Noijons is meermaals bij *Mia* als publieksdeelnemer geweest en vindt de combinatie van journalistiek, theater en oral-history dermate interessant waardoor *Mia* voor haar als studiemateriaal dient. Op verzoek van Noijons heeft Stichting Laudio de werkwijze van *Mia* met haar gedeeld.
- Het project *Mia* van Stichting Laudio heeft een eervolle vermelding gekregen van de jury van de FASoS 'Valorisatie' prijs. De jury besloot om *Mia* speciale aandacht te geven: *"Dit project valt op door zijn originaliteit en inventiviteit"*. Om het benutten van kennis verder te stimuleren, introduceert de faculteit voor kunst en sociale wetenschappen van de Universiteit Maastricht (FASoS) een jaarlijkse 'valorisatie' prijs. Ingezonderden projecten moeten aantonen dat ze voortbouwen op bestaand onderzoek bij FASoS en dat zij aantoonbare maatschappelijke waarde hebben gecreëerd. De organisatie van FASoS prijs vindt dat 'valorisatie' niet alleen over kennisbenutting gaat, maar ook over vele vormen van maatschappelijke betrokkenheid op verschillende niveaus (lokaal, regionaal, nationaal en internationaal) en met diverse partners en gemeenschappen. De jury van deze wetenschapsprijs roemt dat via *Mia* verpleeghuisorganisaties zoals Envida geïnteresseerd zijn in het daadwerkelijk implementeren van de resultaten in de dagelijkse praktijk.

Gewaarborgde resultaten

- Op initiatief van Stichting Audio is veel audiomateriaal van *Mia's* klankkast verankert in *Mia's* podcast. Zo blijft het geworven materiaal bewaard en is deze voor een groot publiek beschikbaar die de klankkasten niet kunnen bezoeken;
- Stichting Audio schenkt (na afloop van het project *Mia*) de audio van de podcast aan de digitale verhalenbank van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN);
- De ingesproken reacties op de publieksoproep t.b.v. *Mia's* klankkast zijn gedeeld met Universiteit Maastricht. Hoogleraar Leonie Cornips zet deze content in als studiemateriaal voor een ander onderzoek.
- Stichting Audio heeft haar werkwijze gedeeld met studenten Schone Kunsten in Duitsland en van de Journalistiek Academie in Zwolle.
- Mede dankzij het succes van *Mia* staan zorgcentra open om haar beleidsplan aan te passen over taalgebruik i.s.m. onderzoekster Jolien Makkinga.
- Stichting Audio werkt aan een reprise van *Mia*, met uitbreiding van de speellocaties. Er zijn momenteel gesprekken met Cube design museum in Kerkrade, het taalmuseum in Leiden, andere zorgorganisaties zoals van Mosae in Zuid-Limburg en met gemeente Weert. Het Meertens Instituut wilt graag *Mia* tentoonstellen in Amsterdam. Er zullen daarvoor andere dialectversies vervaardigd moeten worden. Een uitbreiding van speellocaties biedt een nog bredere en grotere doelgroep voor dit project.
- Stichting Audio onderzoekt of *Mia* een innovatieve dimensie en gewenste aanvulling kan zijn op bestaand lesmateriaal bij zorggerelateerde opleidingen. De eerste gesprekken vinden hierover plaats met o.a. onderzoekster Jolien Makkinga.

Op deze wijze wordt het audiomateriaal effectief en efficiënt ingezet om de duurzaamheid en de bereikbaarheid van dit totale project te vergoten en kosten te drukken op bestaande projecten of op een toekomstige follow-up van *Mia*.



Doelstellingen

Stichting Laudio en projectpartners zijn met *Mia* geslaagd om de doelstellingen te behalen:

- Het toegankelijk maken van het begrip ouder worden en de betekenis daarvan;
- Het opnieuw erkennen en herkennen van het belang en effect van dialect;
- Een vertaalslag verzorgen van een wetenschappelijk onderzoek voor een breed publiek door kunstdisciplines, journalistiek en wetenschap aan elkaar te koppelen ten behoeve van talentontwikkeling en het verrijken van de productie met een duurzame uitwerking.



Urgentie

- Nieuw geworven kennis vanuit wetenschappelijk onderzoek presenteren met een toegankelijke vertaalslag;
- Het inspelen op actuele gebeurtenissen en de vergrijzing in onze samenleving;
- Het bijstellen van ouderen stereotypering en het vergroten van de wereld van ouderen zelf als antwoord op uitsluiting en eenzaamheid onder ouderen;
- Immaterieel erfgoed en oral-history verhalen voor het eerst vertalen naar een klankbeeld;
- Een aanzet geven om te komen tot nieuwe inzichten en dialogen.

Onderscheidend vermogen

Stichting Laudio en projectpartners hebben met *Mia* een nieuwe aanvulling op bestaande content toegevoegd door:

- Het samenbrengen van makers en organisaties met een pluriformiteit aan achtergronden;
- Het brengen van docu-theater, buiten alle kaders;
- De nieuwe vorm van het presenteren van wetenschappelijke bevindingen;
- Een nieuwe vorm van informatie-overdracht en het daadwerkelijk implementeren van onderzoeksresultaten in de dagelijkse zorgpraktijk.





In Limburg is het dialect vaak afgeleerd omdat het niet 'netjes' was om te spreken. Wie serieus genomen wilde worden sprak Hollands, een buitenlandse taal voor velen. In veel gezinnen werd Hollands gesproken omdat het beter zou zijn voor de carrière van de kinderen. Dus kan het zomaar zijn dat vader, eenmaal in een tehuis, moe van het groot zijn, ineens dialect spreekt. Zijn kinderen kennen hem zo niet. Via het dialect ontmoeten zij een nieuwe, oude vader wiens woorden hem dicht bij zijn kern brengen. Simpelweg omdat gevoelens eenvoudiger van zijn tong rollen, dan in die andere aangeleerde taal. Het is moeilijk om in je moerstaal te liegen. En bovendien, waarom zou je?

Via de taal die we aan *Mia* hebben geven en de bijdragen van ouderen zelf komen we uit wie onze huidige ouderen in hun vroegste jeugd waren en wie ze nu zijn. Daarin ontmoeten we hun waarde, met hun dialect als houvast. *Mia* heeft met haar klankkast en podcast haar gasten meegenomen en doorbreekt het isolement in twee richtingen. De buitenstaander heeft een blik van die binnenwereld dat ouderdom heet gekregen, waar zij normaal niet snel bijkomen. Maar ook de bewoners en personeel van een zorgcentrum is via *Mia* met elkaar in contact gekomen. Met *Mia* is een nieuwe wijze gecreëerd om de waarde van regionale taal in o.a. de zorg bespreekbaar te maken voor 'n breed publiek. Gelijktijdig zorgt *Mia* voor een blijvende waarde in de artistieke en persoonlijke ontwikkeling bij de makers. Stichting Audio is trots dat *Mia* 17.881 personen bereikt heeft (meer dan verwacht) en werkt aan 'n nieuwe reeks, waarin *Mia* ook dialecten uit andere provincies spreekt.

Toen je net in de wereld kwam, heeft je moeder tegen je gesproken. Zacht, zo zacht. Als de maatschappij niets meer van je verwacht, als alle doelen zijn verdwenen en stress is weggefallen, kan je zijn wie je bent. Als je geluk hebt. Jouw laatste woorden zullen dan in diezelfde zachte moederstaal klinken.

www.stichtingaudio.nl/mia



Mia

Colofon

Documentaire, concept:

Lubert Priems

Tekst, spelregie: Jacqueline Kerkhof

Tekst vertaling: Tom Doesborg

Audio-vormgeving en edit:

Arno Peeters, Lubert Priems

Stemacteurs: Herma Cuijpers en

Mence Schoonbroodt

Techniek: CCS en Fourtress

Grafisch ontwerp: Ilse van Hoof

Ondersteuning productie & PR:

Envida, Limburgs Museum, Via

Zuid, Meertens Instituut.

Met speciale dank aan: Leonie

Cornips, Jolien Makkinga, Joep

Slenter, Envida-medewerkers en

bewoners, Roger Ruijters, Nadja

Comans, Helga Prinsen, Anitra van

den Boorn, Mia Röling, mede-

werkers Limburgs Museum, Jos

Schaterje, Universiteit Maastricht,

Arcus college, Henry Priems, Ron

Leenders, Mark van de Poll, Marc

Kentgens, Elke Mooren en de ruim

200 Limburgers die gehoor gaven
aan de *Mia*-oproep.

**Hartelijk dank voor uw
steun en vertrouwen.**

STICHTING
Laudio

Namens bestuur:

Carla Hanraets (voorzitter)

Mark van de Poll (secretaris)

Angelique Verkoelen (penningmeester)



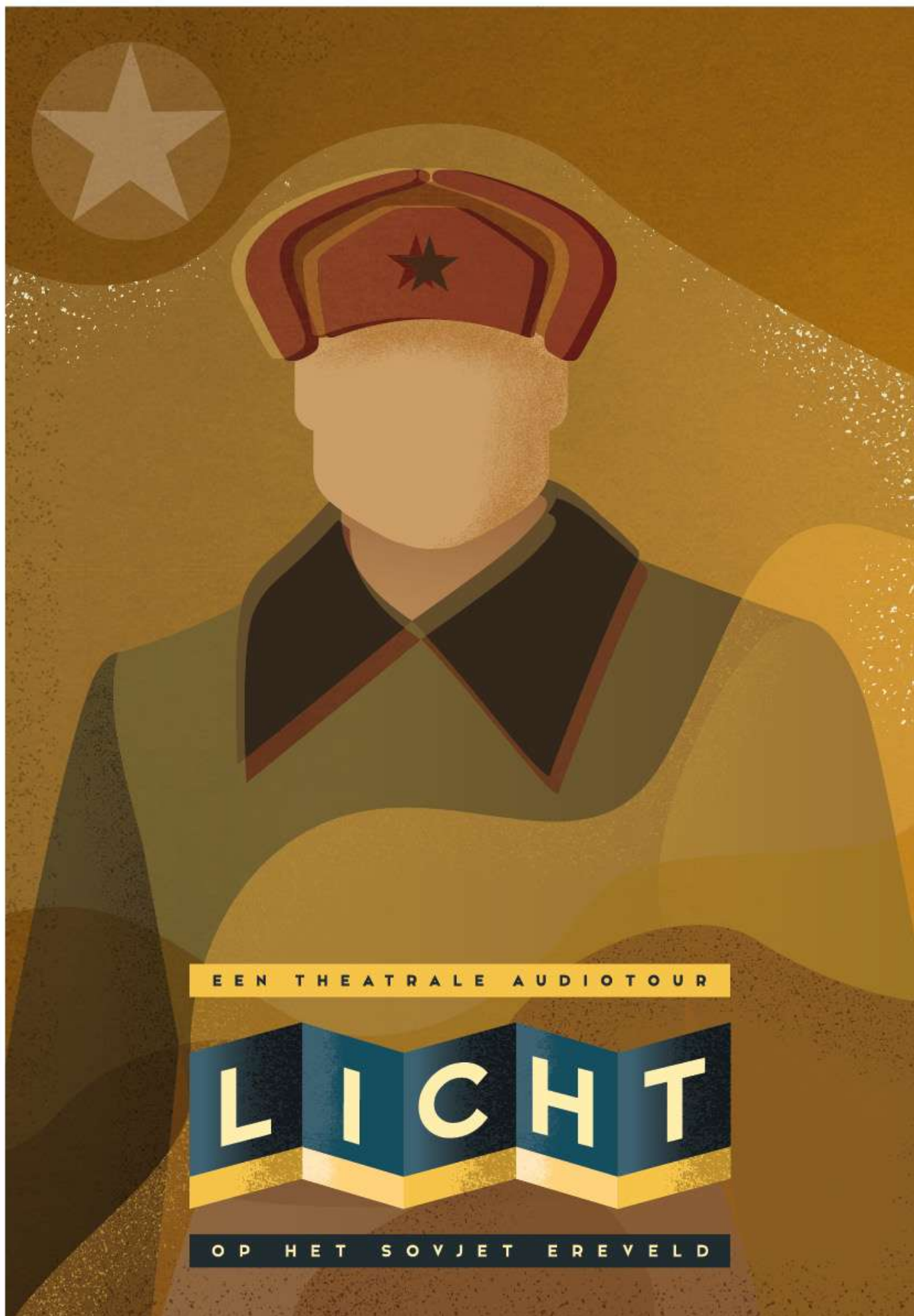


2

LICHT

Leusden-NL

oktober 2018-mei 2019



EEN THEATRALE AUDIOTOUR

LICHT

OP HET SOVJET EREVELD



EEN THEATRALE AUDIOTOUR

OP HET SOVJET EREVELD

WWW.LICHTOPEREVELD.EU



Stichting Sovjet Ereveld
Wola, Corridor, Front, Cabin



Gemeente Leusden



PROVINCIE UTRECHT



Producent:
Stichting Laudio

Projectpartners:
Stichting Sovjet Ereveld (voorheen Stichting Russisch Ereveld)
Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort
Onderwijsinstelling 't Atrium
Crematorium en Begraafplaatsen Amersfoort

Uitvoerenden:
Lubert Priems (concept, documentairemaker)
Remco Reiding (onderzoeksjournalist)
Annet Bremen (toneelschrijfster)
Jacqueline Kerkhof (spelregie)
Michael Yallop (light-art)
Arno Peeters (audio-editor)
Jochum ten Haaf, Willeke van Ammelrooy (stemacteurs)
e.a.

Inhoudelijke eindverantwoording LICHT

versie: 20190530

“LICHT gaat niet zozeer over ‘herinneren’ als wel over ‘herbeleven’. Het is indringend”.

Piet Hein Donner, voormalig minister, voorzitter Platform WO2 en president Oorlogsgravenstichting

Als je na LICHT het Sovjet Ereveld verlaat, zal deze locatie voor altijd gekoppeld zijn aan de verhalen die je hebt gehoord en de persoonlijke inzichten die deze ervaring hebben opgeroepen.

De theatrale audiotour LICHT neemt je mee naar een duistere vlek in onze geschiedenis: het Sovjet Ereveld in Leusden (voorheen Russisch Ereveld). Daar – op 2000 kilometer van de Russische grens – liggen 865 oorlogsslachtoffers uit een land dat niet meer bestaat. Maar de nabestaanden nog wel. Deze film voor je oren onthult de onbelichte verhalen die schuilgaan achter de stenen. Juist nu, met de moeizame verhoudingen tussen verschillende landen, heeft LICHT in het decor van het verleden de vraag gesteld: is wat je ziet, alles wat er is, of schuilt er meer achter? Kunnen we elkaar verstaan?

LICHT zoekt de actualiteit op om duidelijk te maken dat een oorlog niet stopt bij het ondertekenen van een vredesakkoord. Zo vertelt LICHT o.a. het verhaal over de komst van onlangs gevonden familieleden van verloren gewaande Sovjetsoldaten. De prille hereniging met het graf in Leusden van hun dierbare is geregistreerd in één van de vier audiotours. Ook bericht LICHT als eerste over het recent DNA onderzoek bij een groep Sovjetsoldaten en over de eerste positieve uitslagen daarvan, met dank aan de Bergings- en Identificatiedienst Koninklijke Landmacht (BIDKL) en journalist Remco Reiding.

LICHT van Stichting Audio is door publiek en pers ervaren als een indringende beleving. Door de speciaal geïnitieerde samenwerking (met o.a. projectpartner Stichting Sovjet Ereveld) tussen journalistiek, immaterieel erfgoed en verschillende artistieke disciplines is LICHT uitgegroeid tot een nieuwe, aanvullende vorm binnen de theater- en journalistieke wereld. Met LICHT is een nieuwe wijze gecreëerd om oorlog, vrijheid en vrede bespreekbaar te maken voor een breed publiek. Gelijktijdig zorgt LICHT voor een blijvende waarde in de artistieke en persoonlijke ontwikkeling bij de makers.

Met de financiële ondersteuning van diverse fondsen, gemeenten en provincie; de medewerking van projectpartners en de tomeloze inzet van ons passievol team heeft LICHT haar doelstellingen bereikt. Uitverkochte opvoeringen, lovende recensies, indrukwekkende publieksreacties en veel andere resultaten zorgen voor een blijvende waarde. Stichting Audio is trots op het grote draagvlak dat LICHT heeft bereikt én in de nabije toekomst nog gaat bereiken.

STICHTING
Audio



"Ik had net een nieuwe computer en ik heb zijn naam ingetypt zo simpel is het

meer dan zeventig jaar nadat mijn overgrootopa vertrok, vind ik hem binnen 0,37 seconden terug op een Nederlandse website in een lijst met rode en groene namen, en in die lijst staat de naam Andrejev, Aleksej, geboren in 1909, Tverskaja oblast, Rzjevski rajon, in het rood: 'familie niet opgespoord'

maar dat zijn wij zijn familie mijn oma, mijn moeder, ik en ook mijn nog ongebooren kind: dat zijn wij".

Scene LICHT hoe na generaties onlangs een verloren gewaande dierbare soldaat wordt herenigd met zijn achterkleinkind.

blz.	titel
5	Verhaal
6	Vorm
8	Totstandkoming
11	Publieksreacties
14	Resultaten
	•Media
	•Sociale media
	•Overige PR
	•Publieksresultaten en bereik
	•Samenwerking
	•Gewaarborgde resultaten
24	Projectdoelstelling
25	Urgentie en onderscheidend vermogen
26	Slotwoord
27	Colofon en contactinfo

Verhaal

De schemer valt en je stapt de begraafplaats op. Via een kop-telefoon hoor je stemmen uit een verleden in een onverstaanbare taal. Totdat er een stem opduikt die je verstaat: een tolk die je meeneemt langs andere oorlogsgraven richting het Sovjet Ereveld. Bomen tonen animaties van oude foto's: sporen uit een land dat niet meer bestaat. Het subtiele lichtspel omarmt je, biedt hoop, troost en moed. En onderweg staat een kopje warme thee uit de samowar voor je klaar.

Een meisje kruist je pad. Zij spreekt een unieke gebarentaal: kan jij haar verstaan? Op de kop-telefoon gidst de tolk je verder langs de verhalen die horen bij deze bijzondere plek: een oude vrouw uit Tbilisi vindt na 75 jaar haar vader terug in Leusden, een jongen uit Oezbekistan wordt krijgsgevangene gemaakt en een jonge journalist uit Amersfoort begint aan zijn levenswerk: deze Sovjetsoldaten identificeren.

Aangekomen op het Ereveld verwelkomen monumentale, weidse lichtbundels je. Even later sta je bij één van de graven, oog in oog met 'n foto van de soldaat, geprojecteerd op zijn grafsteen, door de Russische letters heen. Dit is de soldaat waarvan jij het levensverhaal hebt gehoord. Je beseft dat dit slechts één verhaal is van de 865 Sovjetsoldaten die op deze plek zijn begraven. Ver van huis, afkomstig uit een land dat we tegenwoordig Rusland, Georgië, Letland of Oezbekistan noemen. Alle talen, zonder uitzondering, zijn ontstaan om de roedel bij elkaar te houden. Het is het diepste verlangen van ieder levend wezen, mens of

dier. We zoeken, zingen en huilen net zo lang tot we elkaar gevonden hebben. Pas dan verstaan we wat iedere soldaat op dit Ereveld ons wilt zeggen: ik ben een deel van jou, denk aan mij.

De geschiedenis die schuilt achter deze graven is in LICHT verwerkt. Het zijn persoonlijke verhalen, die vanuit hun kern verder reiken dan een jaartal en grens. LICHT zorgt door haar laagdrempelige toegankelijkheid dat erfgoed een betekenis krijgt. Duiding, zonder oordeel.

"De Duitser laadt zijn buks
ik ga door mijn hoeven en ik
denk
dit was het dan, kom maar op,
jaag die pieper maar door m'n
boei, het leven is een
kinderhemdje, kort en
bescheten
en de Duitser schiet
in de lucht
'nee, jou
jou laten we leven
jou, nemen we gevangen'
bijna was ik dood geweest
maar net niet helemaal
ik kreeg een extra leven
als een kat".

Scene LICHT over Russische soldaat Dmitri Kolynin, 36 jaar oud, die 2 weken ná de oorlog met tuberculose in kliniek in een Duitsland ligt. Dmitri zal sterven op 23 mei 1945.

Vorm

Stichting Laudio start haar creatie altijd vanuit de inhoud en locatie en zoekt daarbij de juiste vorm om uiteindelijk projectdoelen te bereiken. Stichting Laudio zoekt steevast naar een respectvolle, toegankelijke presentatie van de geworven content. De inhoud van LICHT is grotendeels geïnspireerd is op de jarenlange research naar dit Ereveld door journalist Remco Reiding. Om deze content te presenteren biedt audio met interviews en monologen de effectieve vorm, aangevuld met theatrale elementen, innovatieve technologie en light-art om te komen tot een totale beleving.

Stichting Laudio heeft niet één maar vier verschillende routes uitgewerkt van ieder dertig minuten waarmee de diversiteit van dit Ereveld wordt benadrukt. Iedere route start op de algemene begraafplaats Rusthof, eindigt op het Sovjet Ereveld en kent een ander, op zichzelfstaand verhaal. Het publiek wordt voor en na de tour binnen in een intieme huiskamersfeer ontvangen met koffie, thee en borstj, een Russische soep. In deze ruimte toont de vitrinekast vier voorwerpen, ieder gerelateerd aan één van de routes, één van de vier exclusieve verhalen. Zo is voor het eerst een kam en schoen te zien van één van de soldaten, recent ontdekt tijdens DNA-onderzoek. De tastbaarheid van deze voorwerpen (met bondige omschrijving op tekstbord) brengt de verhalen nóg dichterbij en prikkelt tegelijkertijd de interesse naar de andere verhalen.

Iedere publieksdeelnemer legt één van de vier routes (à 35 minuten) alleen af. Na afloop van de audiotour komt het publiek weer samen. Dan ontstaat (door de veelvoud en variatie aan routes) tussen de publieksdeelnemers haast vanzelf een gesprek over wat ieder heeft gehoord, gezien en beleefd. Zoals de vitrinekast moedigt ook het gastenboek het publiek aan om elkaars ervaringen onderling te delen. Dat is wat Stichting Laudio met LICHT doet: het oproepen van nieuwsgierigheid, het aanspreken van empathisch vermogen om vervolgens informatie over te dragen en elkaars inzichten te delen.

Zeker door de diversiteit aan routes is het toepassen van één vaste toon in teksten, audio en lichtplan van belang. Het consequent doorvoeren van een duidelijke huisstijl, in alle externe én interne communicatievormen, maakt LICHT herkenbaar. Grafisch vormgeefster Ilse van Hoof heeft iedere route/verhaal uitgewerkt in vier karaktervolle illustraties. De stijl kenmerkt zich door haar openheid zonder de nuance en zwaarte van de thematiek te verliezen. De flyer verwijst met haar kleurgebruik en gestileerde illustraties naar ons oorlogsverleden, zonder dat alle pijnen van een oorlog direct benoemd worden. Deze abstraherende sfeer is in de audio door muziekinstrumenten vertaald. Sterker: van alle vier routes is slechts in één route, slechts een halve minuut het geluid van een oorlogsslagveld te horen, ook nog eens subtiel gebracht. Zo schept deze stijl ruimte voor eigen associaties bij publiek.



De audioverhalen zijn vormgegeven door soundscapes en ondersteunende muziek. De verhalen bestaan uit fictie-teksten van schrijfster Annet Bremen afgewisseld met interviews van documentairemaker Lubert Priems. Een ooggetuige of ervaringsdeskundige brengt de zuiverste emotie met zich mee waardoor je je publiek direct meeneemt. Door vervolgens binnen dit persoonlijke interview uit te zoomen op de universele gevoelswaarden binnen dit persoonlijk verhaal gaat de luisteraar zich identificeren met de verteller. De fictieve teksten in LICHT bieden in haar stileren en poëzie een andere weergave van de werkelijkheid en ruimte aan het perspectief dat nooit verteld of vastgelegd is. Deze nieuwe teksten geven de mogelijkheid om boven de bekende en gekende anekdotes uit te stijgen. De monologen zijn vervolgens ingesproken door gelauwerde stemacteurs zoals Willeke van Ammelrooy en Jochum ten Haaf. Zo nodigen de nieuwe, toegankelijke teksten en interviews uit tot nieuwe associaties.

Bij LICHT is audio de leidende vorm, omdat het direct een actieve rol van de luisteraar vraagt. Onze samenleving is zo gevisualiseerd dat zodra onze hersenen enkel geluiden ontvangen direct aan de slag gaan om zelf een beeld te creëren. Alleen al deze activiteit is voor Stichting Laudio een absolute meerwaarde van audio: je wordt direct bij het onderwerp betrokken.

Het publiek ontvangt bij aanvang van LICHT een koptelefoon plus een heuptasje

waarin een android toestel verborgen zit en de koptelefoon op aangesloten is. Het publiek hoeft de gsm niet te bedienen. Door een (voor Stichting Laudio speciaal ontwikkelde) app toont het toestel automatisch, door de stof van de heuptas heen, animaties aan kleuren aangepast aan de scene. Deze innovatieve app staat in contact met zendertjes op de speellocaties om de audiobestanden te starten. Deze technische methode zorgt dat de publieksdeelnemer zich niet bezig houdt met het telefoonscherm zoals met een doorsnee audiotour, maar volledig als luisteraar één wordt met de omgeving en haar verhalen. Het gebruik van de koptelefoon benadrukt nog eens de volledige concentratie en intieme setting.

LICHT laat het publiek anders hun werkelijkheid ervaren doordat:

- de audio en routing een actieve houding vraagt van het publiek;
- via een koptelefoon een cocon wordt gemaakt die de je in een andere positie plaatst in de realistische omgeving;
- de locatie zoveel mogelijk in haar natuurlijke omgeving te laten;
- waargebeurde verhalen uit een mensenleven worden opgetild;
- de achterliggende verhalen van deze openbare locatie worden gepresenteerd.

Totstandkoming

De volgende initiatieven zijn belangrijk geweest tijdens het realisatieproces van LICHT.

Ervaring

Stichting Laudio heeft in haar bestaan meerdere projecten opgezet rondom thema's als oorlog, vrede en vrijheid. Zo is het *Aufrecht gehen* ruim vijf jaar geleden gestart als een kleinschalige luistervoorstelling op de Duitse militaire begraafplaats in Nederland. Wegens succes volgden een Vlaamstalige versie in het Belgische Lommel en een Duitstalige versie in het Duitse Weeze, maar ook een app, een lees- en luisterboek en een radioreeks voor VRT Radio2. Zo groeide *Aufrecht gehen* uit tot een duurzaam project. De ervaring van o.a. *Aufrecht gehen* is meegenomen bij de ontwikkeling van LICHT.

Stichting Laudio rekent op passievolle gedisciplineerde professionele makers die ieder vanuit hun eigen vakgebied bereid zijn om uit hun vertrouwde comfortzone te stappen. Door de cross-over stimuleren zij elkaar in hun artistieke, journalistieke en persoonlijke ontwikkeling hetgeen ook LICHT tot een hoger plan heeft gebracht. Naast een aantal makers uit eerdere projecten van Stichting Laudio hebben ook nieuwe teamleden voor het eerst deelgenomen. Dat houdt de producties vernieuwend zonder opgebouwde kennis en kunde te verliezen.

Stichting Sovjet Ereveld
Stichting Sovjet Ereveld en
Stichting Laudio hebben elkaar
leren kennen tijdens bijeen-

herdenkingsprojecten in Nederland. Deze bijeenkomsten waren een initiatief van o.a. het vfonds, met ondersteuning van de Oorlogsgravenstichting en het Nationaal 4 & 5 mei comité. Eerst heeft journalist Remco Reiding voor *Aufrecht gehen* 'n verhaal aangeboden, afkomstig van het Sovjet Ereveld in Leusden. Deze eerste mini-samenwerking heeft zich uitgemond in LICHT, een volwaardig project waarvoor Reiding namens Stichting Sovjet Ereveld zijn onderzoeksresultaten deelden. Deze content is de inspiratiebron voor Stichting Laudio en team voor een eigen artistieke en journalistiek interpretatie.

't Atrium

LICHT wordt gesteund door de enthousiaste docenten en studenten van middelbaar onderwijsinstelling 't Atrium uit Amersfoort. Geschiedenisleraar Rien Poetsma heeft het voortouw genomen om enkele studenten bij elkaar te brengen, speciaal voor LICHT. Met de begeleiding van professioneel theaterregisseur Jacqueline Kerkhof hebben deze jongeren een live act gecreëerd, ieder vanuit hun eigen authenticiteit. Zij hebben als spelers iedere publieksdeelnemer één op één tijdens enkele scènes in de audiotour begeleid. Net zoals wij destijds de Sovjetsoldaten niet hebben kunnen (of willen?) verstaan, hebben de leerlingen in hun eigen taal tegen de bezoekers gesproken. Ieder van hen heeft in gebarentaal, zonder enige vorm van klank, iets van zich zelf met de bezoeker gedeeld: dit is mijn naam, hier houd ik van, dit is mijn karakter en allemaal eindigend met het verzoek:

denk aan mij. Hun kostuums (door stylist Sanne Puyk ontworpen en gemaakt) zijn verlicht: enerzijds om contact te kunnen maken met het publiek, maar ook om zo de donkere paden onderweg te verlichten. Het spel van deze jongeren roept bij de publieks-deelnemers het gevoel op: ik kon ze niet verstaan, ik kon ze niet bedanken, maar ze hebben me onderweg wel geholpen. Dit intiem moment tussen publiek en speler heeft een diepere laag van het verhaal aangeboord.

De leerlingen van 't Atrium zelf hebben op spelenderwijze hun historisch besef vergroot. Zij zijn ook in hun artistieke, persoonlijke ontwikkeling en zelfvertrouwen gegroeid, gestimuleerd door Poetsma, Kerkhof en de andere makers van LICHT. Voor het ervaren artistiek team is het aandeel van deze studenten belangrijk, omdat jongeren door hun onbevangenheid komen tot een frisse visie op de (zeker voor volwassenen) beladen thema's. Hun oprechte betrokkenheid vormt een natuurlijk tegenwicht voor de heftige verhalen en indrukwekkende locatie.

"Wij vinden het als school belangrijk om samen met de leerlingen stil te staan bij een stuk vergeten geschiedenis van Amersfoort. Voor ons was het een eer om mee te kunnen werken aan dit prachtige project".

Rien Poetsma, docent 't Atrium

Kamp Amersfoort

Één van de verhaallijnen uit de audiotours verbindt het Sovjet Ereveld met Kamp Amersfoort. In dit concentratiekamp van de nazi verbleven 101 Oezbeken als krijgsgevangenen. Na hun dood, de op één na grootste executie in ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog, verdwenen alle 101 Oezbeken in de anonimiteit. Vandaag weet nog steeds niemand wie zij waren. LICHT heeft er voor gezorgd, dankzij stemacteur Enzo Coenen, dat één van deze anonieme soldaten het woord nam. Deze monoloog is op basis van archiefdocumenten over Kamp Amersfoort geschreven:

*"Ze pakken onze roebels af
dan onze foto's
mama's, papa's, liefjes
dan onze kleren
gemaakt, gekregen
dan onze haren
we krijgen er een oud uniform
voor terug
en op slag
zijn we niet meer wie we waren
en als we denken dat we alles
kwijt zijn, dat er niks meer is om
weg te geven
pakken ze als laatste af wat we
als eerste kregen
onze naam".*

*Scene LICHT; Tekstschrijfster
Annet Bremen bestudeerde hoe
het leven in Kamp Amersfoort er
uit heeft gezien voor het schrijven
van de monologen over de 101
Oezbeken.*

In deze audiotour komen ook enkele ooggetuigen aan het woord die de aankomst van deze Oezbeken op en rondom het treinstation Amersfoort

hebben gezien. De combinatie van deze interviews, de monoloog én het gesprek over Remco's zoektocht naar de identiteit van deze groep Sovjetsoldaten brengt onze geschiedenis dichtbij. Daarin is Kamp Amerfoort actief geweest door informatie beschikbaar te stellen voor LICHT.

"LICHT heeft een wezenlijke en duurzame bijdrage geleverd aan onze kerndoelstellingen herinneringen, herdenken, bezinnen en leren".

Willemijn Meershoek, directeur Kamp Amersfoort

Rusthof

Crematorium en Begraafplaatsen Amersfoort Rusthof heeft zich direct als bevolgen projectpartner opgesteld met een hoge, vrijblijvende facilitering. Het is de medewerking van directeur Wilco Plaggenborg die voor de makers van LICHT deuren hebben geopend. En het is het enthousiasme van de medewerkers van Rusthof waardoor de makers en het publiek van LICHT zich welkom hebben gevoeld.

Slavisch koor

Byzantium is een koor uit Soest met ongeveer 30 zangers en zangeressen. Het zingen van liturgische liederen in o.a. de Russische en Georgische taal is door Stichting Audio opgenomen en verwerkt in de audioroutes van LICHT. De zang van dit koor heeft als filmmuziek de sfeer van het gesproken woord, light-art en de locatie ondersteund en versterkt. Ook Byzantium werkten vrijblijvend aan de audio-opnamen mee vanwege

de ideële doelstellingen van LICHT.

Werkpresentaties

Meermaals is tijdens het maakproces de plannen van de makers op inhoud en vorm getest voor een select gezelschap. Deze reacties zijn belangrijk geweest voor de ontwikkeling van LICHT, zoals bijvoorbeeld voor de teksten, light-art, de audio-editing en de routing. Dat gezelschap heeft deels uit een vaste kern bestaan, maar is steeds aangevuld met nieuwe publieksdeelnemers met een grote diversiteit aan leeftijden en achtergronden. Zo werd steeds duidelijker hoe LICHT uiteindelijk een breed publiek kon bereiken of zagezegd onder de huid kon komen van velen. Bij de deelnemers van de werkpresentaties en try-out is direct draagvlak voor het project ontstaan. Deze deelnemers zijn LICHT vervolgens verder gaan uitdragen.



Publieksreacties

Vanwege de rijke, positieve ervaring na één van de vier tours besloten veel publieksdeelnemers meerdere routes te beleven. Dat is wat Stichting Laudio en de makers precies voor ogen hadden: het aanboren van nieuwsgierigheid om kennis te maken met ons erfgoed in al haar nuances.

Heel erg bijzonder. Nog moet niets
meegemaakt. Zet dan het danken.

Jeroen

Confrontierend & opsmakkelijk. Slemaal
alleen in het donker met bijzondere verhalen.
Indrukwekkend! Ruurd tot Rinde

Wat ik verwachtte?

Wat ik werd door was - stilte.

L. J.

Bedankt dat wij
op deze bijzondere
wijze de indruk-
wekkende verhalen
hebben mogen
vernemen. We voelen
ons bevoorrecht om
op deze manier te
mogen delen in de
herinnering en zo het
voortbestaan van
de "namen"

Bas & Mané

Lied een indrukwekkend
speltakel! Men om dit
onderwerp levend te houden.
De spelers zijn een fantastische
beleving!
Mayjae Cretel

Waar woorden staken omdat
het niet om de woorden te rotten
d. ONTROEREND zo dichtbij!
Fantastisch werk geleerd.

Proficiat: Barbara Hickman-Toussaint
Walter, Helmaeren Belpir

'Als je goed om je heen kijkt
zie je dat alles getuend is' k. schippers

Wat een bijzondere ervaring: in het donker wandelend
over een begraafplaats... Heel ontroepend verhaal: mooi dat
deze twee verhalen elkaar hebben gevonden.
Groot, Helen Feöhn

Jammer dat ik niet alle 4 de verhalen
heb gehoord. Maar blij dat ik toch
er 2 heb gehoord + het blijft een bijzondere
ervaring. En ook de afronding met de
spelers was indrukwekkend. Zoveel deze mensen
bijdragen hebben aan de totaal ervaring.
Blijft met een emotioneel vervolg. Het is de
moete waard!! Allen bedankt.
Rudolf Hoffman

"Wat een prachtige manier om te vertellen hoe het geweest is.
Er is tijd om het binnen te laten komen en te beseffen hoe
onvoorstelbaar dit alles is geweest. Heel waardevol".

Ingrid Walter, publieksdeelnemer LICHT

Wat een bijzondere ervaring. Indrukwekkend. En bijzondere
integratie van moderne technieken. Dank! Peter + Pia van Orlan
Rhoen

Overweldigend en indrukwekkend, zo
in het donker. Aller komt daardoor
extra binnen. En ook emotioneel bij de
poort waar je een plaats kunt vasthouden.
MARCEL CARPAY
Tentoonstelling



En nu terug in mijn 2e route Georgia-Dali.
En tweede keer voor rust en vertrouwen waarden
ik nog beter mee kan met dit verhaal.
Dit is echt een bijzonder mooi verhaal.
Veel en geweldig mooi ervaring. Theater op deze
manier, prachtig
Lise-lett 16h

Heel mooi gebracht,
Sam Van Laeken
Antwerpen

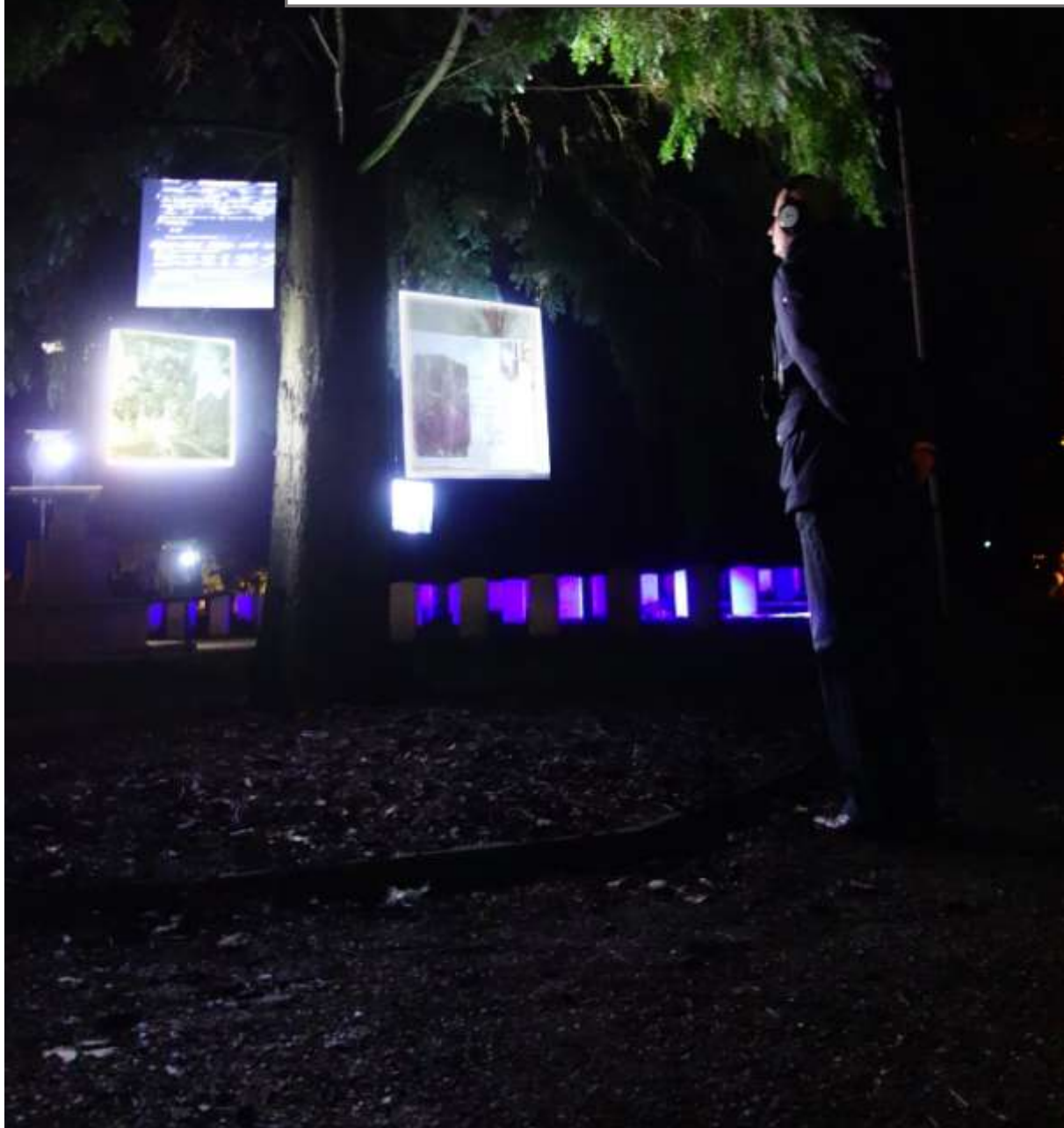
Interessant, een verhaal over Dordrecht dat ik niet
kende. Pas op voor de personificatie (marra ipu person
2e) en minners ipu naam. Dite in deze tijd ! 8/2/19
AR

Ook na mijn 70 jaar
is dit een bijzondere
herinnering uit mijn jeugd
Willem G.F.

Resultaten

Door LICHT is het gelukt om:

- het historisch besef bij een breed publiek te vergroten;
- nooit eerder oral-history verhalen vast te leggen en te verankeren in de tijd;
- een welkome, duurzame aanvulling te genereren op de bestaande geschiedenisdocumentatie;
- een brug te slaan tussen meerdere projectpartners en makers uit diverse disciplines;
- de nagedachtenis aan de soldaten op het Sovjet Ereveld te verbinden aan de actualiteit om begrip voor elkaar te verhogen.



Veel interesse voor audiotour

LEUSDEN De belangstelling voor de theatrale audiotour 'Licht op begraven' op de plaats Rusthof is groot. Middels zijn al 750 kaarten uitgegeven. De tour (foto van Klaas van Huizen) waarbij bezoekers een rondgang maken met een koptelefoon op, vertelt het verhaal van vier in de Tweede Wereldoorlog omgekomen Sovjetsoldaten. In totaal liggen er 865 mensen begraven op het Sovjet Ereveld. De interactieve voorstelling, waaraan ook anderen actrice Willeke van Ammelrooy haar stem geleend, is vanaf vrijdag nog vijf keer te zien.

Mediaresultaten

LICHT mag rekenen op veel, positieve aandacht in de reguliere lokale, regionale, provinciale en nationale media. Op de volgende pagina's treft u een kleine greep uit deze publicaties.

Vanwege auteursrechten kunnen we in dit eindverantwoordingsdocument niet alle artikelen tonen. Mocht u deze willen inzien, zenden wij graag een origineel krantenartikel u toe met het verzoek deze te retourneren. Een URL naar alle krantenberichten en radio- en televisiereportages vindt u ook op onze projectsite: www.lichtopereveld.eu. Ook zijn daar de persberichten te vinden die door Stichting Laudio en projectpartners zijn verstuurd tijdens het maakproces en de opvoeringen van LICHT.

Overzicht berichtgeving over LICHT door reguliere media:

- NPO Radio 1 Langs de lijn en omstreken: Gesneuvelde Sovjetsoldaten in spotlight
- Dagblad TROUW: Eindelijk weet Dali waar haar vader is
- N-Hollands Dagblad: Oorlogsgraf Arsen gaat leven
- Weekvideo burgemeester Leusden
- Algemeen Dagblad: LICHT gaat door
- Algemeen Dagblad: Leerlingen 't Atrium spelen in LICHT
- Algemeen Dagblad: Van Ammelrooy klinkt op Sovjet Ereveld
- Algemeen Dagblad: Georgische ontroerd door LICHT
- Algemeen Dagblad: Veel belangstelling voor LICHT
- Algemeen Dagblad: column over LICHT
- Telegraaf (nieuwsvideo): audiotour op oorlogsbegraafplaats
- RTV Utrecht: LICHT gaat door
- RTV Utrecht (tvnieuws): Scholieren spelen rol in LICHT
- RTV Utrecht (radionieuws): Scholieren spelen rol in LICHT
- RTV Utrecht: Willeke van Ammelrooy klinkt op Ereveld
- RTV Utrecht (radionieuws): LICHT in première
- Omroep Gelderland: LICHT
- Amersfoortnu.nl: actrice leent stem
- Amersfoort.nu: column over 1 van de verhalen uit LICHT
- Noord-Hollands Dagblad: Lichttour over Beverwijkse Georgiërs
- Barneveldse krant: Audiotour op Sovjet Ereveld
- OGS: Leerlingen 't Atrium spelen mee in LICHT
- De Stad Amersfoort.nl: LICHT gaat door
- De Stad Amersfoort.nl: Van Ammelrooy klinkt op Ereveld
- De Stad Amersfoort.nl: column over LICHT
- De Stentor: Willeke van Ammelrooy klinkt op Sovjet Ereveld
- De Leusderkrant: Audiotheater op Sovjet Ereveld
- De Leusderkrant: Van Ammelrooy klinkt op Sovjet Ereveld

Binnenland

Van vrijdag tot en met zondag

De theatrale audiotour Licht is tot en met 17 maart bijna elke vrijdag, zaterdag en zondag te volgen op begraafplaats Rusthof in Leusden, Dodeweg 31. Er zijn vier verschillende audiotours. Deelnemers aan een van de rondleidingen kost 7,50. De eerste beginnen om 17.30, de laatste om 21.00 uur. Een tour duurt een half uur. Meer info op www.lichtopereveld.eu.



Willeke van Ammelrooy (l) met Dali, bij het verlichte graf van Dali's vader.

FOTO STUDIO KASTERMANS/DANIELLE VAN COVORDEN

Verhaal van dochter gesneuvelde Georgische soldaat verteld door Willeke van Ammelrooy

Oorlogsgraf Arsen gaat leven



Bart Vuijk
b.vuijk@nederlandsejournalisten.nl

Leusden * Het is stikdonker op begraafplaats Rusthof in Leusden en de regen daalt gestaag neer op de graven. Hier ligt sinds 1947 tussen 864 omgekomen Sovjet-soldaten de Georgiër Arsen Asanishvili, de vader van de nu 77-jarige Dali. In tranen schuifelt zij tussen de talloze oorlogsgraven naar het graf van haar vader, gearmd tussen een Georgische tolk en een potige begeleider. Lichtbeelden en schijnwerpers op de honderden grafzerken versterken de spookachtige sfeer. Maar de rustige stem van actrice Willeke van Ammelrooy - die via een hoofdtelefoon is te horen - geeft deze gebeurtenis betekenis. Dit is de theatrale audiotour 'Licht', die is gemaakt op basis van het verhaal van Dali. Pas sinds enkele jaren weet de kleine Georgische vrouw dat haar vader hier in Leus-

den ligt begraven. Hij is sinds zijn vertrek naar de oorlog als dienstplichtig soldaat van het Rode Leger altijd vermist geweest en dat heeft haar leven en dat van haar moeder getekend. Zelf heeft ze hem nooit gekend, ze is zeven maanden na zijn vertrek geboren. Decennialang hebben Dali en haar moeder vergeefs gehoopt op zijn terugkeer. Ze schreef zelfs, volgens de audiotour, ooit uit zijn naam een brief aan haar moeder, met het heuglijke nieuws dat hij snel thuis zou komen. Om haar treurende moeder blij te maken. Maar toen dit nep bleek, keek het hele dorp haar geruime tijd niet meer aan.

Reus uit Holland

De hoop om ooit nog wat over hem te vernemen had Dali al opgegeven. Tootdat zij enkele jaren geleden ineens de Nederlandse journalist Remco Reiding aan haar deur kreeg. De 'reus uit Holland' (Reiding is twee meter lang) vertelde haar dat hij wist waar Arsen Asanishvili was: in een graf zonder

naam op het Russisch Ereveld in Leusden. Het levende en tranendal op, maar ook opluchting: eindelijk zekerheid over haar vermiste vader. Dali reisde korte tijd later naar Nederland, met een zakje Georgische aarde dat ze op het graf van haar vader strooide. Uit Nederland nam ze een zakje aarde mee om in Georgië uit te strooien. Ze bezocht ook de plek bij fort Sint Aagtendijk in Beverwijk waar haar vader met vijftien andere Georgiërs door de Duitsers is gefusilleerd, vanwege de diefstal van granaten voor het Nederlandse verzet. Er viel voor de hevig geëmotioneerde oma van dertien kleinkinderen ineens van alles op zijn plek. De Stichting Russisch Ereveld heeft het hartverscheurende verhaal van Dali als uitgangspunt genomen voor de theatrale audiotour 'Licht'. Springende, saluerende en dansende meisjes met lampjes in hun uniformachtige kleding verwelkomen de deelnemers, die allen een smartphone met een koptelefoon bij zich hebben. Daar komt de stem

van de Beverwijkse Willeke van Ammelrooy uit, die haar stem leent aan Dali. De actrice leert op deze avond dat zij op twee kilometer afstand woont van de plek waar Arsen Asanishvili is doodgeschoten. Gedragen door muziek wordt de luisteraar geïnstrueerd om dan weer hier, dan weer daarheen te lopen over de begraafplaats. Een boom is volgehangen met beeldschermen met oude foto's van de mensen die hier onder de grond liggen. Soms passeert een jonge actrice die zwijgend een soort solo-dansvoorstelling geeft tussen de graven. Het rare is: het doet geen moment beklappend aan. Daarvoor zorgt de rustgevende stem van Van Ammelrooy.

Koud

Dan wordt het graf van Asanishvili bereikt, waar een van de weinige foto's die van hem bestaan, op een grafzerk wordt geprojecteerd. Dali knielt en aait liefdevol de beeltenis van haar vader op de steen. De tolk

vraagt haar of ze het koud heeft. „Nee. Ik vind het geweldig en spannend, en vind het zeer bijzonder dat zoveel mensen geïnteresseerd zijn in mijn verhaal. Ik weet zeker dat mijn vader hier zelf de hand in heeft gehad. Hij heeft ervoor gezorgd dat dit kon plaatsvinden”, zegt ze geroerd. Een van de speciale gasten bij de première van de tour is voormalig minister Piet Hein Donner, president van de Oorlogsgravenstichting. „Het is indringend”, zegt hij als hij de koptelefoon weer inlevert. „Dit is niet herdenken, dit is herbeleven.” Na het bezoek aan het graf van de vader van Dali vraagt de vriendelijke stem van Willeke van Ammelrooy de luisteraar om bij het verlaten van het veld met de oorlogsgraven nog één keer achterom te kijken. Om de aanblik van de 865 spookachtig verlichte grafzerken nog eenmaal goed in te laten werken. Bij elke steen hoort zo'n verhaal. Dat van Dali is slechts een van honderden.

vrijdag 1 maart 2019



Georgische dochter ontroerd door audiotour over vader

Dali Asanisjvili noemde de audiotour met de titel *Licht* gisteravond op het Sovjet Ereveld in Leusden 'een prachtig verjaardagscadeau'. ■ PS

Een en ander maakt dat burgemeester Henk Lantboog de jaarcijfers 2017 worden er 28 procent minder uitdraken plaats. de gemeente moet worden betaald. Burgemeester Lantboog geeft aan dat politie en justitie.

Audio-theater op Sovjet Ereveld

Van Ammelrooy verwoordt leven Dali Asanisjvili

LEUSDEN De stem van Willeke van Ammelrooy klinkt binnenkort op het Sovjet Ereveld in Leusden. De Oscar winnende actrice gaat het levensverhaal verwoorden van Dali Asanisjvili. Dat hebben de makers van *Licht* bekend gemaakt.

De aangrijpende en wonderlijke geschiedenis van Dali is een van de hoofdonderwerpen bij *Licht*, de theater audiotour die begint maart op het Sovjet Ereveld te zien en horen is. Van Ammelrooy: „Licht maakt het mogelijk om dichters bij de bekende soldaat te komen. Via dit audio-theater krijgen ze de eer die ze verdienen. Het was mij een eer om haar aan more te doen.” Licht is een



initiatief van Stichting Landin in samenwerking met Stichting Sovjet Ereveld. De tour wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van het vriendschap provincie Utrecht, de gemeenten Amersfoort en Leusden. Dinsdag, Prins Bernhard Cultuurfonds en K.F. Hees Fonds.

HARTVERSCHEUREND Remco Reiding

ding van Stichting Sovjet Ereveld is vertaald over Van Ammelrooy beweging. „Het verhaal van deze Georgische vrouw is hartverscheurend. Als het dat ook nog een werkdag afspreken door ze'n gelauwerde filmster, dan geeft dat onze audiotour een extra dimensie.”

De kleine Georgische vrouw was een helle won haar vader naar het front vertrok. Hij belandde in Zandvoort en in Beverwijk, waar hij in april 1945 door de nazi's werd gefusilleerd. Dali's leven in de Georgische hoofdstad Tbilisi is gekleurd door het vertrek van haar vader en het verdriet daarvan van haar moeder. Reiding: „De door Van Ammelrooy gesproken tekst, geschreven door Annet Reiding, verwoordt dat ontroerd mooi.” Licht is te zien vanaf 28 februari. Reserveren is noodzakelijk en kan via www.stichtingereveld.nl.

Willeke van Ammelrooy (l) met Dali, bij het verlichte graf van Dali's vader.

Verhaal van dochter gesneuvelde Georgische soldaat verteld door Wille

vrijdag 1 maart 2019

AMERSFOORT 5

Tour werpt licht op lot Sovjets

Een prachtig verjaardagscadeau. Met die woorden omschreef de net 77 jaar geworden Dali Asanisjvili uit Georgië de theater audiotour met de titel *Licht* die gisteravond zijn voorpremière beleefde op het Sovjet Ereveld in Leusden.

Wichard Maassen
Leusden

De audiotour werpt, terwijl je met een koptelefoon over de donkere begraafplaats wandelt, letterlijk licht op de verhalen van vier Sovjetburgers, omgekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een verhaal is dat over Arsen Asanisjvili, verteld door zijn dochter Dali, met de stem van Willeke van Ammelrooy. Totdat ze gevraagd werd voor de rol, had de actrice nog nooit gehoord van het ereveld, waar 865 Sovjetsoldaten zijn begraven. „Pas nu gaan hun verhalen leven.” De verhalen, ondersteund met



▲ De audiotour Licht beleefde gisteravond op Rusthof zijn première.
FOTO RIKKO VOEST

lichtprojecties, zijn gebaseerd op het jarenlange onderzoek van de Amersfoortse journalist Remco Reiding naar nabestaanden. „Ik hoop dat dit onderbelichte deel van de geschiedenis uit de schaduw wordt gehaald.” Het is een schokkend relaas dat Dali de deelnemers aan de tour vertelt. De

eerste jaren na de oorlog was het lot van haar vader ongewis. Er deden diverse verhalen de ronde. Om het verdriet van haar moeder te stelpen, schreef Dali een brief en deed voorkomen alsof die afkomstig was van haar vader. De vreugde in Georgië over dit levensbericht was groot - totdat de waarheid aan het licht kwam.

Handgranaten

Asanisjvili, in 1942 naar het front gestuurd, belandde in Zandvoort en in Beverwijk, waar hij in april 1945 door de nazi's werd gefusilleerd. Hij had eerder die dag met veertien andere Georgiërs 88 Duitse handgranaten gestolen, nota bene op de verjaardag van Adolf Hitler.

Na de oorlog werd Asanisjvili begraven op het Sovjet Ereveld op Rusthof. Tot op de dag van vandaag, zo blijkt uit de tour, is onduidelijk onder welk van de stenen hij ligt. Dna-onderzoek moet daarover binnenkort duidelijk-

heid verschaffen. Toch zegt Dali Asanisjvili, een kleine gedrongen vrouw, met kort zwart-grijs haar, al te weten waar haar vader zich bevindt: bij de 19de steen op de een na laatste rij van het ereveld, haar ingegeven door een tintelende moedervlek. Op die steen werd daarom het portret van haar vader geprojecteerd, een aangrijpend moment tijdens de tour. Op die plek ook, legde de Georgische na afloop van de tour bloemen neer.

Ze sprak haar grote dankbaarheid uit jegens Reiding, 'de reus uit Nederland', die haar in de jaren 90 opzocht om haar te informeren over het lot van haar vader. „Dankzij hem is mijn leven vrolijker geworden. Mijn vader was de liefste man van de wereld.”

De audiotour, die ongeveer dertig minuten duurt, is deze maand op zeven avonden te volgen. Het aantal plaatsen is beperkt. Daarom is het noodzakelijk te reserveren via licht-opereveld.eu.



Naast meerdere journalistieke artikelen besteedde Algemeen Dagblad ook een column aan LICHT

AD

Nieuws

Regio

Sport

Show

Video

Koken & Eten

Deze jongen zorgde ervoor dat een Oezbeek voor even niet meer dood was

COLUMN | Licht is de titel van een theatrale audiotour die je, aldus de flyer, meeneemt naar een duistere plek in onze geschiedenis: het Sovjet Ereveld. Volgens mij is niet het Sovjet Ereveld die duistere plek, hij getuigt ervan.

Tjitske Jansen 14-03-19, 07:25



Negen leerlingen van de Amersfoortse scholengemeenschap 't Atrium spelen een rol in de tour. Er zijn vier routes die je kunt lopen. De teksten die je via een koptelefoon krijgt te horen, begeleiden je. De route die ik 9 maart liep, ging over de 101 Oezbeken die in de Tweede Wereldoorlog in en nabij Kamp Amersfoort zijn vermoord. De leerling die me kort na aanvang iets probeerde te vertellen zonder woorden te gebruiken, was een jongen met kort blond haar en een bril. Net als de andere leerlingen droeg hij een jas die verwees naar het leger. En net als bij de anderen kwam er licht uit een lampje boven zijn hoofd, en vanonder uit de jas. De zestienjarige zweefde in het donker rond als de geesten van de omgebrachte mannen. Ik kon de jongen, in al zijn blakende gezonde blondheid moeilijk aanzien voor een hongerige en mishandelde Oezbeek. Maar zijn poging om mij, namens hem iets te vertellen, zonder zich in gesproken taal verstaanbaar te kunnen maken, was zo oprecht, zo niet gespeeld, zo ingetogen smekend, dat het me van mijn stuk bracht.



Zijn poging mij namens die Oezbeek iets te vertellen, raakte me

Wanneer ik mijn meer cynische kant aan het woord laat, zeg ik: 'Wat hebben die Oezbeken daaraan? Wat maakt het hen uit of we ze wel of niet vergeten? Ze zijn dood.' Het is ook mogelijk te denken aan de woorden uit het kinderboek *De prinses van de moestuin* van Annemie en Margriet Heymans: Ach dood, wat is dood? Het is maar een woord, voor als niemand je ziet en niemand je hoort.

Als die woorden waar zijn, zorgde deze jongen ervoor dat er een Oezbeek was die voor even niet meer dood was. Omdat hij hem zijn wezen leende waardoor ik hem zag, hoorde, en zelfs verstond, zonder hem te verstaan. Dat hij echt voor geen meter op een Oezbeek leek, maakte het er alleen maar mooier op. Rien Poetsma, geschiedenisleraar van 't Atrium, vertelde me na afloop dat de scholier Laurens van Hofslot heet en dat hij de toneelschool wil gaan doen. Dit lijkt me een keuze om toe te juichen.

Dagelijks het nieuws uit de regio in je mailbox? Schrijf je in op de [nieuwsbrief](#)

Social media

Via facebook, twitter en Linked-in is meermaals bericht over LICHT door projectpartners en leden van het artistiek team. Er is gekozen om niet te werken met één centraal social-mediakanaal, maar met meerdere "ambassadeurs" die ieder hun eigen kanalen bedienen waardoor LICHT direct voorzien is van een bestaand groot netwerk. Deze ambassadeurs van het project (de makers en projectpartners van LICHT) hebben van Stichting Audio content ontvangen als fundament voor hun berichtgeving. Op deze wijze wordt de herkenbaarheid door éénduidige vormgeving en taal van het project gewaarborgd. Ook zijn via social media publieksreacties gedeeld.

Provincie Utrecht, fondsen en gemeenten die LICHT financieel hebben ondersteund hebben via hun sociale-media kanalen bericht over dit project en de samenwerking met Stichting Audio.





Overige behaalde PR-resultaten

- De projectsite www.lichtopereveld.eu is gedurende het project steeds geactualiseerd met o.a. informatie over het project, geluidsfragmenten en een overzicht aan subsidiënten en projectpartners. De site is als gebruiksvriendelijk ervaren en representatief voor de theatrale audiotour;
- Persberichten over LICHT zijn geplaatst op sites van o.a.: Jaar van Verzet, Liberation route, Bevrijdingsfestival Limburg/COS en Platform WO2;
- LICHT is opgenomen in het activiteiten aanbod van o.a. VVV Leusden, Amersfoort en Utrecht. De gemeente Amersfoort is samen met Stichting Sovjet Ereveld leidend geweest om LICHT als facebook-events onder de aandacht te brengen;
- 500 LICHT-posters zijn verspreid in de provincie Utrecht;
- 27.500 LICHT-flyers zijn verspreid in de provincie Utrecht én deels in Gelderland, Brabant en Limburg op uiteenlopende locaties (zoals buurthuizen en horecagelegenheden). Voor de spreiding van 20.000 flyers heeft het bedrijf Flyerman gezorgd. De overige flyers en posters zijn door projectpartners, vrijwilligers en Stichting Audio verspreid.
- LICHT is opgenomen in de wekelijkse videoboodschap van de burgemeester van gemeente Leusden;
- LICHT heeft meermaals aandacht gekregen in de nieuwsbrieven van Kamp Amersfoort, Oorlogsgravenstichting en Synagoge Amersfoort;
- Stichting Sovjet Ereveld heeft een audiovisuele reportage over de try-out van LICHT laten maken voor social media gebruik;
- Stichting Audio heeft zowel een audio- als een audiovisuele trailer geproduceerd o.a. als bijlage bij persberichten;
- Leden van Stichting Sovjet Ereveld en/of Vrienden van het vonds hebben de kans gekregen om LICHT te bezoeken met entreekorting. Hoewel het tarief van een entreekaart sowieso laag is gebleven, heeft deze kortingsactie nog eens extra gezorgd dat LICHT voor veel mensen betaalbaar was. Hetgeen LICHT een nog breder, groter publiek heeft opgeleverd.

De grafische vormgeving van site, flyer en andere communicatie-uitingen over dit project is jubelend ontvangen door samenwerkende partners en publiek. Deze toegankelijke huisstijl nodigt uit en heeft bij alle externe én interne communicatie-uitingen als bindmiddel tussen alle partijen en deelnemers gefungeerd. Zo vormt het grafisch ontwerp onder andere de basis voor het lichtplan op de locatie.

Publieksresultaten

Het publiek kent een grote diversiteit m.b.t. leeftijd, woonplaats en in het wel of geen (directe) persoonlijke binding hebben met het onderwerp en/of locatie. De publieksdeelnemers zijn niet alleen afkomstig uit de regio Leusden, maar uit de gehele provincie Utrecht. Ook heeft LICHT publiek uit Overijssel, Noord-Holland, Limburg, Friesland, Noord-Brabant, België en zelfs uit Rusland en Georgië ontvangen.

Het gedeelte van het publiek van LICHT is vertrouwd met:

- het werk van Stichting Sovjet Ereveld;
- het werk van de andere projectpartners;
- de producties van Stichting Laudio.

De meeste publieksdeelnemers hebben door LICHT voor de eerste keer kennis gemaakt met dit Ereveld en de bijbehorende verhalen.

Bereik

Tijdens het maakproces van LICHT bleek al snel dat veel mensen graag vrijwillig mee wilden werken aan dit project. Dat enthousiasme heeft Stichting Laudio omarmt en effectief ingezet tijdens dit project. Daardoor is het aantal direct betrokkenen fors groter geworden dan bij de start van dit project was beoogd.

NB: in onderstaande tabel is de reikwijdte van de media-publicaties over LICHT niet opgenomen.

Licht aantal publieksdeelnemers (incl. werkpresentaties):	1.176
Gem. aantal bezoekers div. databases (per maand):	15.000
Deelnemers artistiek team:	53
Deelnemers vanuit projectpartners:	76
Deelnemers vanuit educatie:	34
Deelnemers vrijwilligers (o.a. geïnterviewden):	27
Totaal aantal bereikte personen: (excl. ontvangers media- en PR-publicaties LICHT)	16.366



Resultaten samenwerking

Deze positieve resultaten zijn nooit tot stand gekomen zonder het (speciaal voor LICHT) samenbrengen van meerdere partijen.

- Door de samenwerking met onderwijsinstelling 't Atrium heeft een groep studenten een blijvende waarde aan hun persoonlijke en artistieke ontwikkeling gekregen;
- Door de samenwerking met projectpartners van Rusthof, 't Atrium, Kamp Amersfoort en Stichting Sovjet Ereveld heeft Stichting Laudio productionele- en PR-ondersteuning gekregen (merendeel met gesloten beurs t.b.v. een betaalbare realisatie van dit project);
- Door de samenwerking met Stichting Sovjet Ereveld is een verbinding gelegd tussen de fototentoonstelling *Donker* over Kamp Amersfoort en het Sovjet Ereveld. *Donker* was een opzichzelfstaand project van Stichting Sovjet Ereveld en diende o.a. als anker voor het daarop volgend project LICHT;
- Door de samenwerking met Stichting Sovjet Ereveld is het gelukt om de nabestaanden van de in Leusden begraven soldaat Arsen Asanisjvili uit Georgië over te laten komen om aanwezig te zijn bij de première.



Gewaarborgde resultaten

LICHT verdient het niet om te stoppen na een reeks opvoeringen. Stichting Audio bekijkt naar de mogelijkheden om LICHT verder te verduurzamen. Doel is een nieuwe dimensie aan het project toevoegen waardoor een nieuwe doelgroep kan worden bediend. Momenteel wordt door Stichting Audio onderzocht welke behoeften er zijn waarin deze audioverhalen van betekenis kunnen zijn.

Erfgoed site Utrecht

In overleg met Provincie Utrecht wordt een deel van het audiomateriaal uit LICHT aangeboden aan Landschap Erfgoed Utrecht. Doel van hun site www.UtrechtAltijd.nl is om erfgoed in de provincie Utrecht makkelijker toegankelijk maken door verhalen, activiteiten, voorwerpen en locaties via één ingang aan te bieden. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met erfgoedorganisaties in de Provincie Utrecht en met partner-platforms binnen en buiten de provinciegrenzen. Een groot aantal interviews uit LICHT over het Sovjet Ereveld voegt een verdieping toe aan de bestaande info op deze site. Iedereen, van cultuurtoerist tot bewoners, kan gebruik maken van deze content. Het documentairemateriaal wordt ook aangeboden aan een andere, soortgelijke database: Oorlogsbronnen.nl

Op deze wijze wordt het audiomateriaal effectief en efficiënt ingezet om de duurzaamheid en de bereikbaarheid van dit totale project te vergoten en kosten te drukken op bestaande projecten of op een toekomstige follow-up van LICHT.



Doelstellingen

Stichting Laudio en projectpartners zijn geslaagd door de realisatie van LICHT om de doelstellingen te behalen:

- Het historische besef vergroten en meer begrip kweken voor de offers die de bevolking van de toenmalige Sovjetrepublieken heeft gebracht tijdens WOII;
- De nagedachtenis aan de soldaten op het Russisch Ereveld te verbinden aan de actualiteit om begrip voor elkaar te verhogen;
- Het op deze locatie brengen van een duurzaam project dat toegankelijk is voor een breed publiek door erfgoed, meerdere kunstdisciplines en journalistiek aan elkaar te koppelen ten behoeve van talentontwikkeling en het verrijken van het project.



Urgentie

- Dit immaterieel erfgoed en de oral-history verhalen zijn voor het eerst vertaald naar een klankbeeld;
- Het brengen van dit project tijdens het 70-jarig bestaan van dit Ereveld;
- Het inspelen op actuele gebeurtenissen over het Sovjet Ereveld;
- Het inspelen op internationale en nationale actualiteiten in onze samenleving.

Onderscheidend vermogen

Stichting Laudio en projectpartners hebben LICHT een nieuwe aanvulling op bestaande projecten toegevoegd door:

- Het samenbrengen van makers en organisaties met een pluriformiteit aan achtergronden;
- Het brengen van docu-theater, buiten alle kaders, gerelateerd aan de unieke locatie en haar verhalen;
- De nieuwe vorm van herdenken van oorlogsslachtoffers en het vieren van vrijheid.



“LICHT is een prachtig verjaardagscadeau”.

Dali (77) is op haar verjaardag uit Georgië gekomen om de première van LICHT mee te beleven. Haar vader is door de nazi krijgsgevangen gemaakt en gefusilleerd op de verjaardag van Hitler. Nu heeft zij het graf van haar vader gevonden, op het Sovjet Ereveld in Leusden.

Of je nu direct betrokken bent bij ‘de’ of een oorlog. Of als je enkel in vrijheid bent opgegroeid. Bij iedere publieksdeelnemer van LICHT is het Sovjet Ereveld in Leusden onder de huid gekropen, door verhalen zó te brengen dat ze je aan het denken zetten en wilt delen.

Stichting Laudio, projectpartners en het artistieke team hebben met LICHT de nieuwsgierigheid naar ons verleden opnieuw aangeboord. Terwijl onze samenleving volgens velen ruwer wordt, is de theatrale audiotour LICHT geslaagd om dwars door alle anekdotische eindimensionale plaatjes heen te prikken: is dit verhaal écht van ‘de ander’, ergens ‘ver’ van ons vandaan? Die nieuwsgierigheid vormt een belangrijke drijfveer om onze empathische kwaliteiten aan te spreken. Zonder inlevingsvermogen kunnen we elkaar nooit verstaan.

Door een sterk samenwerkingsverband en werkwijze te creëren dient LICHT als fundament voor een vervolgproject over vrijheid en vrede. Deze aanpak is ook een passe-partout voor andere projecten waarin de effecten van LICHT worden gewaarborgd. Stichting Laudio vindt duurzaamheid bij haar projecten belangrijk en schenkt daarom het audio-documentaire materiaal uit LICHT aan een initiatief dat informatie over erfgoed in de Provincie Utrecht bundelt. Daardoor bereiken de verhalen over deze oorlogsbegraafplaats nog meer geïnteresseerden.

LICHT heeft een groot en breed publiek mee laten lopen met de onbekende ander. LICHT laat je niet horen, maar luisteren. Niet kijken, maar zien. Door ‘n intieme ontmoeting met een stem uit het verleden en een geluid van nu. Om te ontdekken dat we meer met elkaar gemeen hebben dan dat we van elkaar verschillen.

WWW.LICHTOPEREVELD.EU

Hartelijk dank voor uw steun en vertrouwen.

STICHTING
Laudio

Namens bestuur:

Carla Hanraets (voorzitter)

Mark van de Poll (secretaris)

Angelique Verkoelen (penningmeester)



EEN THEATRALE AUDIOTOUR

OP HET SOVJET EREVELD

Colofon

Documentaire, concept:

Lubert Priems

Tekst: Annet Bremen, Jacqueline Kerkhof

Audio-vormgeving en edit:

Arno Peeters, Lubert Priems

Stemacteurs: Jochum ten Haaf,
Enzo Coenen, Roos Eijmers,
Jacqueline Kerkhof, Willeke van
Ammelrooy

Zang: Slavisch Koor Byzantium

Lichtontwerp: Michael Yallop,

Lichttechniek: Ramses van den
Hurk, Thijs Wijnands

App techniek: Joep Slenter

Audio techniek: CCS

Grafisch ontwerp: Ilse van Hoof

Styling spelers: Sanne Puyk

Spelcoach: Jacqueline Kerkhof, Loek
de Bakker

Spel 't Atrium: Anna, Ayle, Katie,
Laurens, Maya, Noor, Sofie, Sterre

Ondersteuning productie & PR:
Stichting Russisch Ereveld, Kamp
Amersfoort, 't Atrium, Rusthof.

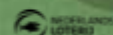
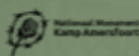
Met speciale dank aan: Remco
Reiding, Alex Engbers, Wilco
Plaggenborg en medewerkers van
Rusthof, Rien Poetsma, Lisette
Mallee, Lia Koenen, Willemien
Meershoek, Peter Jager, Henry
Priems, Elke Mooren.

"Ik word 1, 2, 3, 4, 5
maar hij komt niet terug
ik houd van de man op de foto
in haar schort
van de man met de moedervlek
in zijn hals, precies op de plek
waar ik hem ook heb
als ik 6 ben, vraag ik voor het
eerst: mama, waar blijft papa?"

*Scene LICHT over het verhaal van
Dali, dochter van Sovjetsoldaat
Arsen Asanishvili*



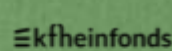
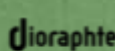
Crematorium en Begraafplaatsen
Amersfoort



Gemeente Leusden



PROVINCIE UTRECHT





3

*De Tijd*Drover
Tongeren-BE
augustus 2019

IS MATTEO SIMONI



de TIJD rover?



10 en 11 augustus
DE THEATRALE AUDIOTOUR IN
HET GERECHTSGEBOUW
TONGEREN

www.verhalentocht.eu

audio VL k    MOMENT

IS HERMAN DURWAEL



de TIJD rover?



10 en 11 augustus
DE THEATRALE AUDIOTOUR
IN HET GERECHTSGEBOUW
TONGEREN

www.verhalentocht.eu

audio VL k    MOMENT

INLEIDING

De ene gebeurtenis volgt op een andere; en zo weten we dat het later is dan voorheen. Het is wonderlijk, maar we hebben geen apart zintuig voor het waarnemen van tijd. Soms kruipt ie tergend voorbij, of hij vliegt, meestal wanneer je dat juist niet wil. Zelfs onze klokken moeten zo nu en dan bijgesteld om schrikseconden te compenseren. Zo exact is tijd dus ook weer niet.

Ooit heeft iemand bedacht dat tijd ook een manier is om te straffen. We hopen dat, achter de tralies, het kwellend kruipen van seconde naar seconde afschrikwekkend genoeg zal werken om de slechterik erna op het goede pad te houden. Het proces om te bepalen of iemand schuldig is, dat kost ook weer tijd.

De meesten van ons hebben daar gelukkig nooit mee van doen. Je zou jezelf niet op de stoel van de verdachte wensen, of die van de rechter, of jurylid. Of toch?

Het gerechtsgebouw in Tongeren zet alleen nu genereus haar deuren voor jou open. Binnen beleef je de TIJDrover: een theatrale audiotour langs persoonlijke interviews en verhalen op bijzondere plekken voor- en achter de schermen.

Jij hoort er niet te zijn, je hebt niets misdaan, geen rechtenstudie gevolgd, je bent geen griffier. En toch mag je er even gaan zitten. Het kost je alleen wat tijd.

De theatrale audiotour de TIJDrover is alleen op gezette tijden in augustus 2019 te beleven. Er zijn 3 verschillende routes ieder met een exclusief verhaal.

- Iedere route duurt ongeveer 30 minuten.
- U beleeft de audioroute alleen.
- Uw ticket is geldig voor 1 van de 3 routes.
- Iedere audioroute heeft meerdere zitgelegenheden
- Mindervalide bezoekers graag vooraf informeren naar de mogelijkheden: moment@stadttongeren.be



CULTUUR MoMeNT

BEWEEGT ALTIJD

de TIJDrover is speciaal voor het jaarlijks festival MoMeNT en haar publiek gemaakt. MoMeNT nodigt kunstenaars, filosofen, economen, leerkrachten, beleidsvoerders,... uit om toeschouwers, stadsgenoten en niet-Tongenaars, ... via een breed culturaanbod te betrekken in een open dialoog om het thema TIJD via de kunsten een bewustwording creëren over de cruciale rol die TIJD speelt in de samenleving en dit ten gunste voor de TIJDgenoten en de volgende generaties.

Documentaire, concept: Lubert Priems

Tekst, concept: Jacqueline Kerkhof

Sparringpartner: Barbara Wyckmans

Geïnterviewden: Ward Smeets, Johan Smets, Annemie Morbee, Geert Houben, e.a.

Stemacteurs: Matteo Simoni, Sien Eggers, Francesca Vanthielen, Herman Durwael, Joke Martens, Mette Tielen, e.a.

Audio-edit: Arno Peeters

Grafisch ontwerp: Ilse van Hoof

Producent: Stichting Audio

Met speciale dank aan: Nicolas Jadoul, Tony Smith en medewerkers Gerechtsgebouw Tongeren, Juliette van der Stap, Mona Vanschoenwinkel, Dorien Bollaers, Lisa Deckers, Eddy Manet, Stad Tongeren en projectpartner Via Zuid

Bereik

Voor Stichting Audio was het in 2018 de eerste keer dat er een samenwerking plaats vond met MoMeNT! Dit jaar, 2019, vond op verzoek van het festival en de Vlaamse justitie een reprise plaats. Ruim zevenhonderd mensen stapten vrijwillig in een gevangenis, zaten op de stoel van de rechter of waren even volksjury. Zij bezochten de theatrale audiotour *de TIJDrover* waarvoor het gerechtshof in Tongeren genereus de deuren open zette. Exclusief voor dit bijzondere project, in slechts één weekend. Na het succes vorig jaar van de eerste editie, was ook bij de reprise van *de TIJDrover* de belangstelling groot. Organisatoren Festival MoMeNT en Stichting Audio konden voor deze audiotour wederom rekenen op grote waardering van publiek en in de media.

Werkwijze

Om deze productie te bekostigen heeft MoMeNT! zelf gelden ingezameld o.a. bij Stad Tongeren. De opbrengst van de entreekaarten voor *de TIJDrover* is voor opdrachtgever MoMeNT!. De eindverantwoording is tevens de taak van MoMeNT!.

JAARVERSLAG 2019

Versie 20191111

© Stichting Audio

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt op welke wijze dan ook zonder toestemming van Lubert.nl &
Stichting Audio

Producent: Stichting Audio

postadres: Venloseweg 12 // 5971CH Grubbenvorst

Email: info@stichtingaudio.nl

Bestuur: Mark van de Poll (secre.)

Projectleider: Lubert Priems

Telefoonnummer: 0031622309109

www.stichtingaudio.nl



WWW.STICHTINGLAUDIO.NL INFO@STICHTINGLAUDIO.NL

POSTADRES: VENLOSEWEG 12, 5971CH GRUBBENVORST (NL)